

Državni protokol i odnosi s medijima u obilježavanju Dana sjećanja na žrtve Domovinskog rata: Opsežna analiza

Kocijan, Ena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:134021>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 297/OJ/2024

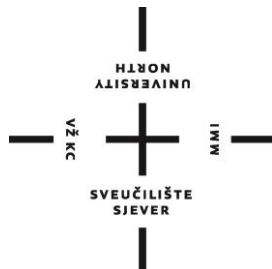
**Državni protokol i odnosi s medijima u
obilježavanju Dana sjećanja na žrtve
Domovinskog rata: Opsežna analiza**

Ena Kocijan

Varaždin, rujan 2024.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Odnosi s javnostima

DIPLOMSKI RAD br. 297/OJ/2024

**Državni protokol i odnosi s medijima u
obilježavanju Dana sjećanja na žrtve
Domovinskog rata: Opsežna analiza**

Student:

Ena Kocijan, 0066288916

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Gordana Lesinger

Varaždin, rujan 2024.

Sažetak

Rad istražuje ulogu protokola u obilježavanju važnih nacionalnih događaja u Hrvatskoj s posebnim naglaskom na Dan sjećanja. Analizira se način na koji rituali, sudjelovanje u obilježavanju i protokolarne prakse pridonose jačanju zajedničkog identiteta te održavanju kolektivnog sjećanja živim. Također, govori se o konceptu mjesta sjećanja kao ključnoj točki u oblikovanju kolektivnog sjećanja. Nadalje, analiziraju se protokolarne prakse koje prate obilježavanje a uključuju ceremonije, program, sudjelovanje visokih državnih dužnosnika i ostalih dionika te simboliku koja se koristi. Mjesta poput Vukovara i Škabrnje postala su ne samo fizička mjesta sjećanja već i simboli kolektivnog identiteta naroda. Protokoli koji prate obilježavanje Dana sjećanja imaju važnu ulogu u oblikovanju komemoracije, usmjeravajući pažnju na ključne aspekte povijesnih događaja i osiguravajući da se sjećanje adekvatno prenosi na nove generacije. Medijska pokrivenost tradicionalno je karakteristična za događaje koji uključuju navedene segmente, što je čini predmetom analize. Analizira se medijska involviranost u obilježavanje ovog značajnog datuma. Osim Hrvatske, ovakve oblike komemoracija pronalazimo i u drugim zemljama gdje se važni povijesni događaji obilježavaju sličnim protokolarnim praksama. Kroz usporedbu srodnih protokolarnih praksa drugih država te protokol obilježavanja još jednog istaknutog datuma hrvatske povijesti – Dana pobjede, prikazane su sličnosti i razlike u protokolarnim aktivnostima. Protokol u ovakvim ceremonijama osigurava dostojanstveno i ujednačeno obilježavanje događaja i utječe na oblikovanju javnog diskursa.

Ključne riječi: protokol, kolektivno sjećanje, mjesta sjećanja, Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje, mediji

Summary

The research examines the role of protocol in marking important national events in Croatia with special emphasis on Remembrance Day. The way in which rituals, participation in commemoration and protocol practices contribute to strengthening common identity and keeping collective memory alive is analyzed. Also, the concept of place of memory is discussed as a key point in shaping collective memory. Furthermore, the protocol practices accompanying the commemoration are analyzed, including the ceremonies, the program, the participation of high-ranking government officials and other stakeholders, and the symbolism used. Places like Vukovar and Škabrnja have become not only physical places of memory but also symbols of the collective identity of the people. The protocols that accompany the commemoration of Remembrance Day play an important role in shaping the commemoration, focusing attention on key aspects of historical events and ensuring that memory is adequately transmitted to new generations. Media coverage is traditionally characteristic of events that include the mentioned segments, which makes it the subject of analysis. Media involvement in marking this significant date is analyzed. Apart from Croatia, we find similar forms of commemoration in other countries, where important historical events are marked with similar protocol practices. Through the comparison of related protocol practices of other countries and the protocol for marking another prominent date in Croatian history - Victory Day, similarities and differences in protocol activities are shown. The protocol in such ceremonies ensures dignified and uniform marking of events and influences the shaping of public discourse.

Keywords: protocol, collective memory, places of remembrance, Memorial Day for the victims of the Homeland War and Memorial Day for the victims of Vukovar and Škabrnja, media

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za odnose s javnostima		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Odnosi s javnostima		
PRISTUPNIK	Ena Kocijan	MATIČNI BROJ	0066288916
DATUM	06.09.2024.	KOLJEZI	Protokoli odnosa s javnostima
NASLOV RADA	Državni protokol i odnosi s medijima u obilježavanju Dana sjećanja na žrtve Domovinskog Opsežna analiza		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Remembrance for the Victims of Croatian War of Independence: A comprehensive analysis		

MENTOR	Gordana Lesinger	ZVANJE	izvanredni profesor
--------	------------------	--------	---------------------

ČLANOVI POVJERENSTVA	1.	izv. prof. dr. sc. Darjo Čerepinko član
	2.	doc. dr. sc. Tvrko Jolić član
	3.	izv. prof. dr. sc. Gordana Lesinger član
	4.	doc. dr. sc. Dijana Vuković dopunski član
	5.	

Zadatak diplomskog rada

BROJ	297/OJ/2024
------	-------------

OPIS

Rad istražuje ulogu protokola u obilježavanju važnih nacionalnih događaja u Hrvatskoj s posebnim naglaskom na Dan sjećanja. Analizira se način na koji rituali, sudjelovanje u obilježavanju i protokolarnе prakse pridonose jačanju zajedničkog identiteta te održavanju kolektivnog sjećanja živim. Također, govori se o konceptu "mjesta sjećanja" kao ključne točke u oblikovanju kolektivnog sjećanja. Nadalje, analiziraju se protokolarnе prakse koje prate obilježavanje a uključuju ceremonije, program, sudjelovanje visokih državnih dužnosnika i ostalih dionika te simboliku koja se koristi. Medijska pokrivenost tradicionalno je karakteristična za događaje koji uključuju navedene segmente što je čini predmetom analize. Kroz usporedbu srodnih protokolarnih praksa drugih država te protokol obilježavanja još jednog istaknutog datuma hrvatske povijesti – Dana pobjede, prikazane su sličnosti i razlike u protokolarnim aktivnostima.

ZADATAK UKUČEN 12.9.2024.

Gordana Lesinger

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1 Struktura rada	3
2. Pojam protokola	4
2.1 Ceremonijal	5
2.2 Zadaća protokola	5
2.3 Zakon prvenstva u protokolu	7
2.3.1 Zakon desnoga i zakon blizine.....	7
2.4 Propusti i problemi u protokolu.....	8
2.5 Organizacija službi zaduženih za protokol.....	10
2.6 Protokol u Republici Hrvatskoj	10
2.7 Državni i diplomatski protokol.....	12
2.7.1 Vojna diplomacija	13
3. Vukovar – Grad Heroj.....	14
3.1 Kratki povijesni pregled događaja uoči Domovinskog rata.....	14
3.2 Bitka za Vukovar	17
4. Sociološki pojmovi kolektivnog sjećanja i mjesta sjećanja	18
4.1 Kolektivno sjećanje	18
4.2 Mjesta sjećanja	19
4.2.1 Socijalni okviri sjećanja.....	20
4.2.2 Mjesta sjećanja Grada Vukovara	21
5. Vukovar - područje posebnog domovinskog pijeteta.....	23
5.1 Vijeće za domovinski pijetet	25
5.1.1 Uloga Vijeća za domovinski pijetet uoči obilježavanja Dana sjećanja na primjeru 2023. godine	25
6. Protokolarna analiza Dana sjećanja	28
6.1 Analiza programa.....	28
6.2 Analiza dionika.....	28
6.2.1 Kolona sjećanja	31
6.3 Analiza aktivnosti	32
6.4 Poredbena analiza	34
6.4.1 Poredbena analiza sa srodnim praznicima drugih država	34
6.4.2 Poredbena analiza u odnosu na Dan pobjede	37
6.5 Analiza obilježavanja diljem Hrvatske	39
6.6. Obilježavanje Dana sjećanja u Škabrnji	40

6.6.1 Analiza aktivnosti i dionika.....	40
7. Analiza medija i medijskih aktivnosti.....	41
7.1 O medijima.....	41
7.2 Odnosi s javnošću i medijima.....	42
7.3 Analiza televizijske pokrivenosti	44
7.4 Analiza <i>online</i> portala.....	46
8. Zaključak.....	49
9. Literatura.....	51

1. Uvod

Protokol kao disciplina jedan je od ključnih pojmova u međunarodnim odnosima. Označava skup propisanih i unaprijed utvrđenih pravila prihvatljivog i uljudnog ponašanja, komunikacije prilikom različitih postupanja i aktivnosti.

Državni protokol odnosi se na pravila koja definiraju aktivnosti unutar države a uključuju način provođenja državnih ceremonija i događaja.

Protokol predstavlja ključni element u organizaciji državnih ceremonija, osiguravajući kako će se povijesni događaji obilježiti na način koji je dostojanstven, simbolički značajan i u skladu s nacionalnim vrijednostima. U Hrvatskoj, državne ceremonije poput Dana sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dana pobjede, ne samo da služe kao podsjetnik na važne povijesne trenutke, već su i prilika za slavljenje državnog suvereniteta kroz pomno organizirane protokolarne aktivnosti.

Ovaj rad istražuje kako se protokolarne norme i prakse primjenjuju tijekom obilježavanja Dana sjećanja. Rad također uspoređuje protokolarne prakse u Hrvatskoj s onima u drugim zemljama, ističući zajedničke elemente i razlike u načinima obilježavanja sličnih događaja.

U povijesti svake države postoji kolektivno sjećanje na specifične događaje koji su ostavili značajne posljedice. Kolektivno sjećanje utjelovljuje se u fizičkim mjestima koje nazivamo mjestima sjećanja ili kroz simbolička djela. Vukovar i Škabrnja u tom smislu sami po sebi predstavljaju oblik mjesta sjećanja. Kolektivno sjećanje igra ključnu ulogu u oblikovanju identiteta nacija omogućujući društvima da se prisjete važnih povijesnih događaja i interpretiraju ih u svjetlu sadašnjih vrijednosti. U Hrvatskoj, državna ceremonija poput Dana sjećanja na žrtve Domovinskog rata predstavlja važan aspekt kolektivnog sjećanja. Navedeni događaj osim što služi kao prilika za odavanje počasti, također djeluje kao mjesto sjećanja, gdje se povijesna bol ponovno proživljava kroz rituale, simbole i protokolarne prakse.

Događaji nacionalnog značaja koji uz to okupljaju državni vrh i iznimno velik broj građana, medijski su popraćeni. Kroz izvještavanje o ceremonijalnim praksama –

Koloni sjećanja, polaganju vijenaca i govorima visokih državnih dužnosnika, mediji sudjeluju naglašavanju važnosti takvog događaja i pridržavanja protokola.

1.1 Struktura rada

Rad započinje uvodom koji pruža kratki pregled teme koja je razrađena u narednih 7 poglavlja. Osmo poglavlje obuhvaća zaključna razmatranja cjelokupnog rada. Posljednje, deveto poglavlje obuhvaća korištenu literaturu. Rad se većinski bazira na sekundarnom prikupljanju podataka iz postojeće literature i analizu obilježavanja Dana sjećanja uz poredbeni pregled. Nakon protokolarne prakse vezane uz Dan sjećanja analizira se medijska involviranost u isti.

2. Pojam protokola

Riječi kroz povijest mijenjaju svoj oblik i značenje. Pojam protokola kroz povijest također je mijenjao svoje značenje i područja primjene.

Izraz „protokol“ svoje korijene vuče iz riječi koja se u Grčkoj upotrebljavala za označavanje spisa. U današnjem smislu riječ „protokol“ koristi se za velik dio društvene discipline koja regulira susrete visokih predstavnika bilo predsjednika ili članova dvorova. (Biddle D, iz Wood, Serres, 2005)

Pojam protokola povezan s diplomacijom i međunarodnim odnosima dolazi iz bizantske diplomacije. Podrazumijevao je prvi, uvodni dio svečanih pisanih dokumenata u kojem je bio sadržan spisak učesnika. Osim društvene discipline, prvo što danas povezujemo s pojmom protokola su pravila prema kojima se koriste postulati određeni ceremonijalom. Drugim riječima, na svojevrsan način svakom sudioniku određuje pripadajuće mjesto u političkoj ili administrativnoj strukturi, a uz pripadajuće mjesto ne smijemo zaboraviti - dolaze i prava. Otklanja dileme i nesuglasice povezane s redom prvenstva i korištenjem imuniteta. (Wood, Serres; 2005, 14)

Cjelokupno društvo ustrojeno je na određenim načelima hijerarhije. Društvo bez hijerarhije funkcionalno ne postoji.

Povijest je puna primjera u kojima je vidljivo kako su red i disciplina potrebni prilikom izgradnje i uspostavljanja novih zajednica. Kako bi suživot u zajednici bio moguć iziskuje se uvažavanje i pridržavanje postavljenih pravila. Izostanak navedenog dovodi do kaosa i anarhije. Za uspostavljanje reda i struktura, vođe različitih zajednica stvorili su hijerarhiju. Različite zajednice stvaraju i različita hijerarhijska pravila. Tako su države osmislile detaljan skup postupaka koji jamče zaposlenima u različitim sektorima (pr. administracija, javne službe) ciljeve, beneficije i imunitete. Vidljivo je kako između država ne prevladava jednak omjer snaga, stoga, posljedično države ulažu dodatno angažman mirnom rješavanju sukoba. Danas smo sve više upoznati s time koliko se pažnje posvećuje pripremi za istaknute međunarodne susrete i koliki značaj imaju održane svečanosti. Organizacija susreta, gostoljubivost i količina uloženog truda posredno govore o tome kakvi su odnosi tih država i kako ih žele razvijati. (Wood, Serres; 2005, 14-15)

2.1 Ceremonijal

„Ceremonijal je dio protokola koji je vidljiv kroz poštivanje pravila uobičajenih u svečanim prigodama. Ta se pravila odnose na red prvenstva, oslovljavane, odijevanje i dr.“ (Tödtling, 2021; 10)

Ceremonijal koji rukovodi internacionalnim događajima veoma je bitan. Zasnivan je na tradiciji te kreira preduvjete koji osiguravaju mirne odnose između država. (Wood, Serres, 2005; 13)

Nakon upoznavanja sa zadaćama protokola upoznat ćemo se sa zadaćama ceremonijala.

Razvojem globalizacije, kao dio protokola, ceremonijal je postepeno počeo gubiti svoj značaj. Znatno je izgubio važnost u području vojnih počasti, dok u oblicima svečanosti isticanja događaja nacionalnih interesa još postoji. Karakteristika ceremonijala jest nepostojanje propisanih međunarodnih normi. Svaka država propisuje svoj vlastiti ceremonijal kroz institucije predsjednika države ili vlade. U svezi s tim, obilježavanje istih događaja razlikuje se od države do države. Potrebno je da propisani obredi budu primjenjivi u počast svakog inozemnog suradnika. Osobita briga vodi se o jednakosti odavanja počasti predsjednicima države, vlade i ministrima vanjskih poslova te šefovima diplomatskih misija najvišeg ranga. (Mikolić, 2002; 13)

Svečani dočeci i ispraćaji u zrakoplovnim lukama dio su ceremonijala koji je napustio značajan dio zemalja, što zbog vremenskih prilika, što zbog praktičnog aspekta. Dočeka s vojnim počastima također napušta sve veći dio zemalja. Nešto što se često primjenjuje u takvim događajima jest načelo reciprociteta. (Mikolić, 2002; 14)

2.2 Zadaća protokola

Uspostavljanje hijerarhije nije jedina zadaća protokola. Protokoli određuju na koji način će se održavati javne svečanosti, daje im metodu, ravnotežu i ograničenja. On ne određuje samo rang u službenim dužnostima države, već predviđa rangiranje osoba

koje ne obavljaju takvu službu. Primjerice, red prvenstva tako se dodjeljuje prema godinama, rangu i zvanju. Omogućuje pozitivnu atmosferu na okupljanjima i smanjuje prostor nastanku napetosti. (Wood, Serres, 2005; 15)

Zadaća diplomatskog protokola je višestruka i komplicirana. U većini zemalja poslovi diplomatskog protokola u djelokrugu su Ministarstva vanjskih poslova. Primarni zadatak protokola jest - uspostavljanje reda prvenstva. Kao što ističe Wood, osim uspostave reda prvenstva, protokol ima i druge zadaće, a Mikolić (2002, 12-13) navodi ostale poslove koje protokol obavlja.

Zadaća protokola je rješavanje pitanja vezanih uz ceremonijale i etikecije, organizira sadržaje i ceremonijale događaja. (Mikolić, 2002; 13)

Događaje u kojima sudjeluje predsjednik države, Vlade ili ministar vanjskih poslova u svojim službenim posjetima i događajima nacionalnog interesa uspostavlja protokol. Poslovi protokola obuhvaćaju:

- Predlaganje i provođenje mjera primanja, boravljenja i ispraćaj vanjskih državnih dužnosnika
- Rješavanje pitanja povlastica, imuniteta ili carinskih olakšica stranih diplomata
- Vođenje dosjea stranih kandidata za nacionalna odličja te obratno obavlja poslove privola vezanih uz strana odličja nacionalnim kandidatima
- Pripreme i slanja vjerodajnica, notifikacija, opoziva pisma i slično (Mikolić, 2002; 13)

Prema načelima međunarodnog izraza poštovanja konzuli i diplomatski predstavnici u državi primateljici (država na čijem području privremeno borave pripadnici strane delegacije) obvezni su sudjelovati u svečanostima koje se održavaju za državni praznik. Takvo je postupanje u skladu sa definicijom diplomacije kao umijeća rješavanja međunarodnih nesporazuma i poteškoća mirnim putem iz razloga što se nepoštivanje navedenog načela tumači kao nepoštivanje države primateljice. (Wood, Serres, 2005, 95). Definicija „diplomacija je umijeće rješavanja međunarodnih teškoća mirnim putem“ (Wood, Serres, 2005; 3) temeljni je postulat na kojem se grade uspješni međunarodni i bilateralni odnosi.

2.3 Zakon prvenstva u protokolu

U norme koje propisuje ceremonijal, ulazi i red prvenstva prilikom određivanja poretka rangova. Ljudska narav osjetljiva je na pitanja autoriteta, dostojanstva i dominacije, stoga nerijetko red prvenstva uzrokuje konflikte.

Značaj izbjegavanja takvih konfliktnih situacija uvidio je još Papa Julije VI koji je izdao listu s redom prvenstva za kršćanske vladare. Vidljiviji preokret u definiranju reda prvenstva dogodio se 1815. godine kada je Bečki kongres odredio kriterije koji se primjenjuju prilikom određivanja reda prvenstva. Prihvaćeno je pravilo jednakosti država (u odnosu na veličinu i državnu moć). Red prvenstva određuje se abecedno prema nazivima na materinjem jeziku država uglavnom temeljem redoslijeda engleske ili francuske abecede. (Mikolić, 2002, 14)

Osim određivanja reda prvenstva na ovaj način, u određenim prigodama isti se može određivati prema kriteriju senioriteta. Naziv upućuje na starost, odnosno duljinu obavljanja dužnosti koja se izračunava od dana preuzimanja dužnosti. (Mikolić, 2002, 14)

2.3.1 Zakon desnoga i zakon blizine

Slijedeći kriterij određivanja prvenstva leži u zakonu desnoga i zakonu blizine koji se gledaju u odnosu na osobu najvišeg ranga ili domaćina svečanosti.

Povijesno gledajući, u kršćanstvu se u molitvama na desnoga gledalo uzvišeno. Kao i u svakom pravilu i u ovome postoje izuzeci. Primjerice, prilikom hodanja ulicom privilegirani hoda bliže zidu radi sigurnosti. (Mikolić, 2002, 14-15)

Zakon blizine bazira se na lijevoj strani u odnosu na osobu najvišeg ranga. Često se primjenjuje prilikom kretanja u koloni. Tada je prvi uvijek neposredno iza osobe najvišeg ranga. Ukoliko je kolona formirana obratno, odnosno najniži rang je na čelu kolone - tada se rang gleda iz drugačijeg kuta. Prema važnosti, rangovi kreću od najnižeg prema višem te je u tom slučaju drugi najvažniji rang ispred najvišeg. (Mikolić, 2002, 14)

2.4 Propusti i problemi u protokolu

Svaki ljudski rad ili djelatnost u sebi sadrži manjkavosti, probleme i nedostatke a uglavnom su uzrokovani manjkom objektivnosti ili čak sebičnosti. Protokolarna pravila strogo propisuju što se i kako primjenjuje. Povreda pravila može se smatrati kao samovolja i nespremnost na suradnju te poštivanja interesa. (Mikolić, 2002, 17)

Pravila bontona od najranije dobi nalažu potrebu za isprikom kada se povrijede pravila ili dostojanstvo druge osobe.

U slučaju kršenja protokolarnih pravila kršitelj pravila dužan se ispričati. Oprečno ponašanje također se smatra uvredljivim makar počinjeno nehотиčno. Takvo suprotno ponašanje može podrazumijevati podilaženje i iskazivanje posebne naklonosti nekoj strani. Oboje se tumači kao protokolarni propust koji može izazvati vidljive poteškoće. (Mikolić, 2002, 17)

Najveći problemi u protokolu javljaju se prilikom traženja *ad hoc* rješenja raznih autoriteta. Kod takvog traženja rješenja temeljenih isključivo na autoritetu a ne primjeni znanja dovodi do konfuzije. Ukoliko je neko pravilo protokola zastarjelo, neprimjenjivo ili zahtijeva promjene, one se trebaju uvoditi postepeno. (Mikolić, 2002, 18)

Važan dio ceremonijala je kako znamo, red prvenstva koji označava službeno rangiranje, odnosno poredak dužnosnika prema njihovoj važnosti. Danas se primjenjuje *preseans* (diplomatski rang) koji je implementiran prije gotovo tri desetljeća.

Ono što čini problem u određivanju hijerarhija funkcija jest to što je od 1996 mnogo funkcija prestalo postojati, a mijenjao se i državni ustroj. Činjenica zastarjelosti pravila koja se primjenjuju rezultira neprekidnom konfuzijom koja omogućava dužnosnicima tumačenje iz vlastitog kuta gledišta. (Tödtling, 2021; 11)

Drugim riječima, pridonosi nesuglasicama o tome tko gdje sjedi na okupljanjima, pa tako i na obilježavanjima različitih obljetnica. Posljedično, problem reda prvenstva prelijeva se i na raspored sjedenja.

Kako bi se mogao odrediti pravilan raspored sjedenja potrebno je odrediti pravilan red prvenstva. Raspored sjedenja osim što je temeljen na redu prvenstva, kreira se i ovisno o prigodi. (Tödtling, 2021; 11)

Sjednice i sastanci su češće zatvoreni za javnost. Uslijed toga, češće vidamo raspored sjedenja u redu.

Najbolja mjesta, ona najvažnija, pripast će sredini stola ili sredini reda, ovisno o događaju, odnosno - postavi sjedenja. Sjedenje u redu naziva se *kino postavom* i ima dvije varijante. Sam naziv već nam otkriva način sjedenja. Riječ je o događaju u kojem postoji pozornica (ili primjerice govornica) ispred publike koja čini gledalište. Kada određujemo red sjedenja u takvom obliku važno je imati na umu je li naš kino postav s razmakom, ukoliko nije, slijedeće na što obraćamo pozornost jest broj sjedala koji može biti paran ili neparan. (Tödtling, 2021; 11-12)

Svako pravilo ima i svoje iznimke, pa tako i red sjedenja. Najčešće su to događaji državnih svečanosti na kojima prisustvuju svi najviši državni dužnosnici što uključuje predsjednika Republike, Hrvatskog Sabora i Vlade. (Tödtling, 2021; 14)

U Republici Hrvatskoj vlast je utemeljena na diobi. (Ustav Republike Hrvatske NN 05/14)

Kada pogledamo djelokrug predsjednika Republike, Vlade i Hrvatskog Sabora logičan je zaključak da je za nesmetano funkcioniranje države potrebna uzajamna suradnja i poštivanje.

Trenutna situacija prepiranja i gotovo svakodnevnih nesuglasica izgledaju kao izvrsna prilika za polemiku prilikom određivanja reda sjedenja tijekom državnih svečanosti.

Na državnim svečanostima središnje mjesto pripast će predsjedniku države. Gledajući iz perspektive te predsjedničke pozicije, mjesto desno rezervirano je za predsjednika Sabora, a lijevo za predsjednika Vlade. Zastarjeli protokol u primijeni pridonosi konfuziji i različitim tumačenjima tko gdje treba sjediti u kojoj prilici. Bez obzira na postavljena pravila i iznimke pravila, red sjedenja se može mijenjati ovisno o temi, želji domaćina, događaju i slično. (Tödtling, 2021; 14)

Milada Privora (2016; 12) definira bonton kao skup načela ponašanja koje su općeprihvaćene. Razlikuje se ovisno o kulturi ili tradiciji zemlje te može biti geografski uvjetovan. Rukovanje je uobičajeni pozdrav u poslovnom komuniciranju. Pravilo nalaže da ruku pruža viši društveni položaj nižem. (Privora; 2016; 32)

S bantom susrećemo se od najranije dobi, a neobično ga nedostaje u zreloj dobi.

Već kod prvog koraka prilikom susreta uviđamo koliko je važno jasno određivanje protokolarnih pravila i hijerarhije. Privora također obrađuje način na koji pozdraviti predsjednika. Kod susreta i rukovanja predsjednici su oni koji uvijek pružaju ruku prvi. U skladu sa iznesenim, da li to znači da je funkcija premijera niža funkcija od predsjednika države ili je to ponovno jedno odstupanje od pravila?

Na dan kada se prisjećamo stradalih u Domovinskom ratu, državni vrh sudjelovao je u obilježavanju. Dvije najvažnije funkcije u Republici Hrvatskoj često su te koje nalaze propuste i manjkavosti u protokolu i iskorištavaju mogućnost za međusobne prepirke kojima smo svjedoci na različite teme. Obilježavanje Dana sjećanja prošlo je dostojanstveno bez neslaganja i polemika.

2.5 Organizacija službi zaduženih za protokol

Države uobičajeno ustrojavaju jednu službu protokola, rijetko, ovisno o državnom ustrojstvu organiziraju više službi. (Mikolić, 2002, 18)

Ono što nas ovdje zanima jest uobičajena organizacija službi protokola u republikama.

U većini republika ustrojena je jedinstvena služba za protokole koja pripada ministarstvu vanjskih poslova. Od ovog „pravila“ također ima i odstupanja. Prema tome, u pojedinim republikama postoji nekolicina samostalnih protokolarnih službi u kojima su uglavnom zaposlenici ministarstva vanjskih poslova delegirani na određen rok u službu protokola predsjednika države ili vlade. Ukoliko postoji takvo ustrojstvo protokolarnih službi definirana su pravila i djelokrug rada te njihova međusobna hijerarhija. (Mikolić, 2002, 19)

2.6 Protokol u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska kao još uvijek relativno mlada država svoj protokolarni razvoj ustalila je kroz zajednice kojima je pripadala prije neovisnosti. Knjige koje se bave općom poviješću Hrvatske, nerijetko obrađuju i određene aspekte državnog protokola,

a posebice u doba značajnijih povijesnih razdoblja – srednjeg vijeka, Austro-Ugarske monarhije, Kraljevine Jugoslavije, SFRJ ali i moderne Hrvatske. U ovom radu bazirat ćemo se na protokolima moderne hrvatske države.

Nakon stjecanja neovisnosti 1991. godine, Hrvatska je razvila svoj vlastiti državni protokol. Svečane ceremonije danas uključuju proslave Dana državnosti, Dana neovisnosti, te drugih važnih datuma. Jedan od izuzetno važnih datuma u novijoj hrvatskoj povijesti je 18. studenog na koji se obilježava Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje na kojem se bazira ovaj rad.

Državni praznici obilježavaju se svečanim ceremonijama i javnim manifestacijama. Današnji protokol temelji se na zakonima i uredbama koje osiguravaju dostojanstveno i primjereno obilježavanje važnih državnih događaja i praznika. Zakon o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (NN 110/19) u prvom članku definira Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje kao neradni dan. Sredinom 2012. godine Vlada je donijela Uredbu o Uredu za protokol (NN 52/2012) koja definira djelokrug rada Ureda. Stručni poslovi koji ulaze u djelokrug obuhvaćaju pripremu i provođenje aktivnosti u svezi službenih i radnih posjeta stranih državnih dužnosnika predsjedniku Vlade i njenim potpredsjednicima. Participira u pripremi i realizaciji svečanosti i obljetnica te drugih protokolarnih aktivnosti u kojima sudjeluje premijer, potpredsjednik ili članovi Vlade.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske objavljuje priručnike i smjernice za državni i diplomatski protokol koji izdaje ministarstvo. Osim navedenog Ministarstva takve dokumente objavljuje i Ured za protokol Vlade RH za pravila i procedure vezane uz državne ceremonijale i događaje. Nadalje, zakoni u svom sadržaju često sadrže specifične odredbe kojima reguliraju uporabu državnih simbola ili organizaciju državnih praznika a takvi su Zakon o grbu, zastavi i himni Republike Hrvatske te zastavi i lenti predsjednika Republike Hrvatske (NN 55/90, 26/93) ili Zakon o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (NN 110/19). Ministarstvo vanjskih i europskih poslova RH objavljuje i Protokolarni vodič za diplomatske misije akreditirane u Republici Hrvatskoj.

2.7 Državni i diplomatski protokol

Pojam protokola uglavnom se povezuje s diplomatskim protokolom. Definicije državnog i diplomatskog protokola značajno se ne razlikuju osim u dijelu ovisnom o sudionicima.

Diplomatski i državni protokol određuju pravila reda prvenstva za sve funkcije na kojima prisustvuju istaknuti državnici ili njihovi predstavnici. Nepoštivanje postavljenog reda smatra se jednakim vrijeđanju njihove pozicije i zemlje koju predstavljaju. (Skoko; 2019; 3) Državni protokol u ovom smislu odnosi se na pravila i postupke koji reguliraju aktivnosti (ceremonijalne ili službene) unutar jedne države što uključuje način na koji se organiziraju i provode državne ceremonije, događaji i interakcije između domaćih dužnosnika. Diplomatski protokol pak se također odnosi na skup pravila i procedura ali onih koji reguliraju interakcije i ceremonijalne aktivnosti između predstavnika različitih država. Ova pravila su ključna za održavanje međunarodnih odnosa i diplomacije.

Državni protokol propisuje se kroz „domaće“ zakone, uredbe i druge propise a uključuju:

- Ceremonijalne aktivnosti

Koje uključuju organizaciju državnih svečanosti poput inauguracije, proslave državnih praznika, komemoracije i druge važne događaje

- Upotreba državnih simbola

Pravila za upotrebu i način upotrebe zastave, himne, grba i drugih državnih simbola

- Službeni prijemi

Pravila za organizaciju i vođenje službenih prijema i sličnih događaja koji uključuju domaće visoke dužnosnike

- Norme ponašanja:

Pravila ponašanja i oblačenja za domaće službenike tijekom službenih događaja.

- Redoslijed i rangiranje:

Pravila za određivanje redoslijeda sjedenja i rangiranje domaćih dužnosnika na događajima

Tako se primjerice upotreba državnih simbole regulira Ustavom i Zakonom o grbu, zastavi i himni Republike Hrvatske te zastava i lenti predsjednika Republike Hrvatske (NN 55/90, 26/93).

Diplomatski protokol primarno se bazira na pravilima za predaju vjerodajnica, organizaciji i protokolu državnih posjeta, pravilima za način komunikacije diplomatskih predstavnika, imunitete i privilegije i slično.

Ključne razlike između državnog i diplomatskog protokola leže u opsegu, sadržaju i primjeni. Dok se državni protokol primarno odnosi na unutarnje ceremonijale i aktivnosti, diplomatski protokol regulira aktivnosti između država. Razlike u sadržaju vidljive su primjerice u propisivanju sadržaja domaćih svečanosti, odnosno međunarodnih posjeta. Primjena državnog protokola ograničena je na područje jedne države, dok se diplomatski protokol primjenjuje na međunarodnoj razini.

2.7.1 Vojna diplomacija

Diplomatski protokol sadrži razne grane. Jedna grana koju ćemo ovdje istaknuti je vojna diplomacija.

Vojna diplomacija čiji je naziv do kraja prošlog stoljeća često primjenjivan kao „obrambena diplomacija“, u suvremenom društvu ima izrazitu važnost u vanjskoj politici. Često joj se ne pridaje dovoljno pažnje uglavnom radi različitosti upotrebe i interpretacije koja leži u povezanosti obrambene diplomacije s obavještajnim aktivnosti. Kos-Stanišić i Domjančić interpretiraju Berridgeovu definiciju diplomacije kao vještu političku aktivnost i sredstvo provođenja vanjske politike s ciljem ostvarenja vlastitih interesa, a ključna sastavnica jest komunikacija između dužnosnika. U međunarodnim odnosima diplomacija se promatra kao dio grane međunarodnih odnosa. Oslanjanje na tzv. tvrdu moć koja uključuje vojnu intervenciju ili ekonomske sankcije prouzročilo je negativne konotacije na diplomaciju u razdoblju Hladnog rata.

Krajem 20. stoljeća Sharp iznosi kako je diplomaciju najučinkovitije proučavati kao primjer kako se ponašati u organizacijama, rješavati sukobe i komunicirati međunarodno. (Kos-Stanišić, Domjančić 2021; 280)

Vojnu diplomaciju (Kos-Stanišić, Domjančić 2021; 280) možemo definirati kao skup aktivnosti koja se provodi kroz ministarstva i druge državne institucije. Cilj je ostvariti vanjskopolitičke interese sigurnosne i obrambene politike prvenstveno uporabom pregovora.

Osnovne funkcije vojne diplomacije mogu se podijeliti na 5 područja:

- 1. prikupljanje i analiziranje informacija o stanju oružanih snaga i sigurnosti u državi primateljici
- 2. promicanje komunikacije i suradnje oružanih snaga primateljice i pošiljateljice
- 3. organizacija posjeta predstavnika obrambenih vlasti
- 4. potpora poslovnim ugovorima između primateljice i pošiljateljice
- 5. zastupanje države pošiljateljice za vrijeme službenih svečanosti

3. Vukovar – Grad Heroj

Za potrebe rada i upoznavanja zašto uopće obilježavamo 18. studenoga kao Dan sjećanja sumirat će se i u nekoliko paragrafa predstaviti povijesni kontekst koji je doveo do Domovinskog rata. Mnogi autori koji su svoje radove detaljno posvetili Vukovaru u stotinama stranica objašnjavali su kako i zašto je došlo do onoga što danas poznajemo. Iz tog razloga će se što kraće, shvatljivo opisati povijesni kontekst.

3.1 Kratki povijesni pregled događaja uoči Domovinskog rata

O simbolu stradanja u Domovinskom ratu napisane su brojne knjige, članci i znanstveni radovi. Penava (2003; 715-716) ističe kako je samo u razdoblju od 1991 do 1997, do

mirne reintegracije napisano preko 200 radova. Stradanje Vukovara tema je knjiga koje su u razdoblju 1991-1992 godine tiskane u velikom broju primjeraka i rasprodane velikom brzinom. Nekoliko je tema na koje bi se radovi mogli podijeliti:

Monografije povijesti, znanstveni radovi povezani s borbama za Vukovar, memoare, svjedočenja o životu i stradanju, tragedija kao književna tema, kronološki sadržaji, stradavanje kulturnih dobara, knjige o ubijenima i nestalima, povratku i obnovi.

Grad Vukovar smjestio se na ušću rijeke Vuke u Dunav te s Vinkovcima čini vukovarsko-vinkovačku regiju. Iz Grada Vukovara preko rijeke Dunav pogled se proteže na današnju susjednu Srbiju, a nekadašnju autonomnu pokrajinu Vojvodinu. Nakon uvođenja višestranačja u Hrvatskoj 1990. i teritorijalnih promjena Vukovar i Ilok su gradovi koji se nalaze na istočnoj granici Hrvatske. (Marijan, 2004, 9)

Jedan od događaja koji se ne smije zanemariti, a ni izgubiti značaj u kronologiji događaja koji su obilježili Domovinski rat je 2. svibnja 1991. godine kada je u Borovu Selu u Slavoniji i Polači u Dalmaciji ubijeno trinaestero pripadnika hrvatske policije. Nakon takvog čina srpskih ekstremista na sjednici Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koja je održana svega nekoliko dana kasnije, pravno je opravdana uporaba JNA u Hrvatskoj pod okriljem očuvanja mira, odnosno sprečavanja daljnjih mogućih sukoba. Već se radi događaja 2. svibnja moglo zaključiti da su šanse rješavanja problema na relaciji Hrvata i Srba minimalne. (Jerčić, Nazor, 2019; 123)

Početak 90-ih u zaposjednutim naseljima Vukovarsko-srijemske županije živjelo je nešto više od 52000 Hrvata što je činilo 47,1% stanovništva te preko 40000 Srba što je tada činilo postotak od 36,3% ukupnog stanovništva tog područja. (Živić, 1998; 865)

Međunacionalne probleme dobro je razabrao i Tito koji se bojao mogućeg katastrofalnog epiloga. U svakoj od nacija komunističke strukture nisu ostale zakinite za isti osjećaj. Proizvoljno su odlučivale koliko se nacionalne ambicije smiju ostvarivati. Volja i mogućnost da se jugoslavensko jedinstvo kao jedan od temeljnih postulata očuva, s vremenom je počela iščezavati i do početka 90-ih uglavnom je prestala postojati. (Goldstein, 2008., str. 688)

Procesu demokratizacije u Hrvatskoj pridonijelo je i slabljenje Sovjetskog Saveza čime je status SFRJ kao nesvrstane gubio na značaju. Uz to, najvažniji razlog polaganog urušavanja Jugoslavije uzrokovano je smrću predsjednika Josipa Broza Tita čiji je lik bio izuzetno važan za održavanje Jugoslavije. Zemlje je zahvatila opipljiva ekonomska kriza i nevjerojatna inflacija koje su jačale od početka osamdesetih godina prošlog stoljeća, a pogodovala su širenju i jačanju nezadovoljstva građana. Navedene događaje potrebno je promatrati u širem kontekstu društvenih i političkih događaja tog doba. Rušenje Berlinskog zida 1989. koje posredno predstavlja slom totalitarnih komunističkih režima u istočnom dijelu Europe, društvene promjene 1985. u Sovjetskom Savezu, raspad Sovjetskog Saveza kakav je postojao do tada i demokratizacija društva koja nije svugdje uvedena mirno. SFRJ je u takvim okolnostima mogla egzistirati samo uz demokratizaciju društva i udruživanjem u savez država. Umjesto toga, svjedočili smo agresivnoj srpskoj politici prisilne centralizacije Jugoslavije s fundamentalnim ciljem „svi Srbi u jednoj državi“. Politička prevlast Srba kao najmnogoljudnijeg naroda rezultirala je i oružanom agresijom na Hrvatsku 1991. godine, a već slijedeće godine na drugu do tada saveznu državu SFRJ – Bosnu i Hercegovinu. Za hrvatsku povijest toga razdoblja a i odmak od komunizma iznimno je važno uvođenje višestranačja 1989. godine, dok će već slijedeće godine doći do potrebnih izmjena zakona za ustroj novih političkih stranaka te održavanje tajnih, neposrednih i višestranačkih izbora. Uvjerljiva pobjeda na prvim takvim izborima 1990., godine pripala je Hrvatskoj demokratskoj zajednici na čelu s dr. Franjom Tuđmanom. Kao odgovor na izbore uslijedilo je gotovo potpuno razoružavanje hrvatske Teritorijalne obrane. Politikom razoružavanja unaprijed je osigurana vojna nadmoć. Unatoč takvoj situaciji, 30. svibnja je održana konstituirajuća sjednica višestranačkog Sabora na kojoj je kao predsjednik pobjedničke stranke dr. Franjo Tuđman postao i prvi hrvatski predsjednik. (Jerčić, Nazor, 2019; 124)

Danas 30. svibnja obilježavamo kao Dan državnosti Republike Hrvatske.

3.2 Bitka za Vukovar

Bitka za Vukovar trajala je od 25. kolovoza do 18. studenog 1991. godine, što čini ukupno 87 dana pod granatiranjem i razaranjem oružano spremnijeg agresora.

Tako, gotovo razoružana Hrvatska 87 dana odolijevala je napadima i herojski se borila da bi 18.11. bio proglašen Danom pada grada.

Takoreći, vrhunac rata se zbio u bitci za Vukovar. Oko 1500 slabo naoružanih hrvatskih vojnika našlo se na okupiranom području, na udaru višestruko nadmoćnog neprijatelja. U rujnu 1991. godine Vukovar je definitivno opkoljen, a obruč oko grada nije mogao biti razbijen. Sve izglednije je postajalo da grad neće izdržati. Opskrba sredstvima nužnima za preživljavanje i borbu bila je gotovo isključena. U skloništima ispod zemlje u ta dva ratna mjeseca skrivalo se oko 10.000 ljudi od čega je oko 20% bilo djece. (Goldstein, 2008; 709)

Otpor koji su branitelji pružali pao je sredinom studenog 1991. godine. Grad od gotovo 50.000 stanovnika neprepoznatljiv je i srušen. Procjenjuje se da je u branjenju Vukovara poginulo oko 2500 hrvatskih vojnika, uključujući one koji su pokušavali izvana probiti obruč stvoren oko grada. Kada govorimo o nestalim i ubijenim civilima okvirno možemo govoriti također o broji od oko 2500 ljudi. Snimke protjeranih civila obišle su svijet i postale svojevrsan simbol patnje koju je uzrokovao rat u Hrvatskoj. (Goldstein, 2008; 710)

Ratna agresija zaustavila je demografski razvoj vukovarsko-srijemskog kraja. Uz brojne ljudske žrtve rat je prouzročio protjerivanje desetaka tisuća stanovnika. Takvim agresorskim činom promijenile su se populacijske strukture koje su do tada postojale. Tisuće mrtvih, prognani i još uvijek nestali, uz golemu materijalnu štetu ostavili su duboku ranu na cijeli kraj. Pred Republikom Hrvatskom bio je i još se uvijek nalazi znatan izazov potpune revitalizacije. Povratak pučanstva primarni je cilj (Živić, 1998). Danas, tridesetak godina kasnije svjedoci smo još uvijek nepotpune obnove i nedovršene revitalizacije.

4. Sociološki pojmovi kolektivnog sjećanja i mjesta sjećanja

Koncept kolektivnog sjećanja razvio je francuski sociolog Maurice Halbwachs u prvoj polovici 20. stoljeća.

4.1 Kolektivno sjećanje

Halbwachs još u prvoj polovici 20. stoljeća definira kolektivno sjećanje kao „selektivno usvajanje prošlosti iz perspektive sadašnjosti“ (Vučković Juroš (2010; 79). Termin opisuje zajedničko pamćenje, nije osobno uvjetovan i podrazumijeva interpretaciju prošlih događaja određene skupine ljudi. (Vučković Juroš (2010; 89).

Vučković Juroš (2010; 80) navodi kako su autori osamdesetih i dalje slijedili Halbwachsovo određenje kolektivnih sjećanja. Kolektivna sjećanja utjelovljena su u prostorima i objektima sjećanja. Očigledni primjeri nalaze se svugdje oko nas, u imenima ulica, muzeja, spomenika, škola i slično.

Za interpretaciju nije dovoljno proučiti rezultate koje daje proizvodnja sjećanja (pr. udžbenici) i one koji ih kreiraju, a u današnje doba veliku ulogu uz političke lidere i elite imamo i medije. Kod takve interpretacije očito se na stranu stavljaju pojedinci koji svakodnevno imaju opciju prihvatiti ili odbaciti, odnosno preoblikovati povijesni narativ koji im je serviran. Manje pozornosti se daje alternativnim tumačenjima prošlosti, a shodno tome percepcija prošlosti kreira se odozgo. (Vučković Juroš, 2009; 82)

U kolektivnim sjećanjima najčešće ostaju istaknuti događaji koji iza sebe ostavljaju opipljive posljedice. Ekonomske krize, određeno političko vodstvo i slično. U modernoj hrvatskoj povijesti, a osobito za Hrvate, jedan takav istaknut događaj predstavlja Domovinski rat. (Benčić Kužnar, 2021, 34)

S obzirom na navedeno, koncept kolektivnog sjećanja moguće je proučiti kroz sjećanja na Domovinski rat koji se odvio na području Republike Hrvatske u periodu od 1991.-1995. godine.

Kolektivna sjećanja ne nastaju sama po sebi i nisu uvjetovana isključivo činjenicom da se neki događaj zbio. Odnosi se na aktivan proces koji uključuje različite aktere. Uz

usmenu predaju informacija potrebna je institucionalna aktivnost i rad kroz organiziranje komemoracija, rituala i uključivanja u obrazovni program. Kada govorimo o Domovinskom ratu radi se o komunikacijskim sjećanjima iz razloga što još nije došlo do višegeneracijskog odmaka. Još uvijek se o Domovinskom ratu aktivno govori u društvu. Sjećanja se kreiraju kroz takvu, privatnu sferu i javnu sferu. Komunikacijsko sjećanje postat će kulturno sjećanje protekom vremena i izmjenom generacija. Put do kreiranja kulturnog sjećanja popločen je procesom „hlađenja glava“. (Benčić Kužnar, 2021, 35)

Često smo svjedoci različite interpretacije istih događaja ovisno kojoj strani pripadamo ili kojoj strani smo se skloniji prikloniti. Interpretacija događaja u Domovinskom ratu također je uvelike uvjetovana pripadnošću jednoj od strana.

Benčić Kužnar (Benčić Kužnar, 2021, 36) također govori o čestim konfliktima različitih sjećanja na iste događaje kojima svjedočimo kroz povijest. Kao što je već navedeno, sjećanja na Domovinski rat u Hrvatskoj još su uvijek vrlo svježa i živa. Trenutno se nalazimo o prijelaznom razdoblju između komunikacijskih sjećanja prema novim kulturnim sjećanjima. Ono što je obilježilo prijelaz su brojna neslaganja, prepiranja i javne rasprave u raznim sferama poput suđenja. Najvidljiviji su sporovi u vanjskoj politici Hrvatske i Srbije, no prisutni su i unutar Hrvatske. U ovom prijelaznom razdoblju u kojem se nalazimo, o Domovinskom ratu nastavit će se modelirati buduća sjećanja i stavovi.

Pluralizam pamćenja istog događaja rezultat je različitih društava. Takva situacija osobito je istaknuta u državama koje su nekada pripadale socijalističkom režimu upravljanja. Umjesto unisonog sjećanja razvila se polarizacija kulture sjećanja. Odražava se u interpretaciji događaja, odnosno zločina koji su počinjeni u Bleiburgu i Jasenovcu. (Babić, 2008; 139)

4.2 Mjesta sjećanja

Mjesta sjećanja (fra. "lieux de mémoire") je pojam koje je razvio francuski povjesničar Pierre Nora. Studija "mjesta sjećanja" krenula je u članku pod naslovom *Mémoire collective* objavljenom na početku 1970-ih u kojem iznosi potrebu za istraživanjem

mjesta sjećanja. Striktno ne definira pojam, ali čini se da je njegova upotreba primarno za označavanje institucionaliziranih oblika kolektivnih sjećanja prošlosti. (Szpociński, 2016; 12)

Mjesta sjećanja predstavljaju fizičke ili simbolične lokacije gdje se kolektivno sjećanje kristalizira i čuva. Ta mjesta mogu biti stvarna (spomenici, groblja, muzeji) ili simbolička (rituali, tradicije, književna djela). (Szpociński, 2016; 13)

Na sjećanja i povijest ne treba se gledati kao na istoznačnice. Povijest je pregled prošlosti, onoga što se zbilo, a „sjećanje je uvijek aktualan fenomen koji uvezuje proživljeno u vječnu Sadašnjost“. (Norra 2007; 137-138)

4.2.1 Socijalni okviri sjećanja

Maurice Halbwachs u svom djelu Društveni oblici pamćenja (*Les cadres sociaux de la memoire*, 1925) ističe kako se individualna sjećanja ne formiraju i ne pohranjuju izolirano, već su na neki način dio šireg društvenog konteksta, odnosno izgrađuju se u društvu.

Gledajući iz tog aspekta možemo reći da su ključni akteri kreiranja sjećanja grupe u kojima se pojedinac nalazi, razne institucije, kulturne norme, komunikacija i slično.

- Društvene grupe: Naša sjećanja oblikuje pripadnost različitim društvenim grupama - obitelj, prijatelji, škola, radno mjesto, vjerske zajednica i pripadnost državi. Svaka od navedenih grupa ima svoje načine pamćenja i zaboravljanja.
- Institucije: Obrazovne institucije, muzeji, mediji, i druge institucije igraju ključnu ulogu u oblikovanju kolektivnog sjećanja. Na primjer, školski programi često uključuju povijest koja je značajna za nacionalni identitet.
- Kulturne norme: Kultura određuje što je vrijedno pamćenja i kako se ti događaji interpretiraju. Kroz rituale, običaje i tradicije, kultura utječe na to kako se sjećanja prenose s generacije na generaciju.

- Jezik i komunikacija: Jezik kojim se služimo također oblikuje naša sjećanja. Kroz razgovore, priče, pisane tekstove i druge oblike komunikacije, dijelimo i održavamo svoja sjećanja.

4.2.2 Mjesta sjećanja Grada Vukovara

Stradalim braniteljima u Domovinskom ratu spomenici su podizani tokom i nakon rata na inicijativu obitelji i suboraca koji su označavali mjesta pogibije. Nije poznato koliko ih je, ni koliko je spomen obilježja, ali možemo reći da je u većini naselja u Hrvatskoj postavljeno neko obilježje te se i danas još uvijek postavljaju. Spomenici uglavnom nose nazive: spomenik na poginule i umrle branitelje, spomenik dragovoljcima Domovinskog rata, palim braniteljima Domovinskog rata, hrvatskim braniteljima i slično. Različitih su formi - primjerice spomenici ili ploče. Za razliku od ostatka Hrvatske, naravno u Vukovaru možemo vidjeti primjere svih mjesta sjećanja na ratna zbivanja i stradale branitelje. Gradnja memorijalnih obilježja započeta je već u prvoj godini mirne reintegracije, a traje još danas. U prvoj polovici 1998. godine u gradu je podignut križ posvećen svim stradalnicima rata, na mjestu ušća rijeke Vuke u Dunav. Istovremeno je krenulo uređenje grobova žrtava Domovinskog rata na Novom groblju koje danas poznajemo kao Memorijalno groblje, a na kojem se nalaze različite Aleje u spomen poginulim braniteljima, članovima njihovih obitelji, civilima i pripadnicima HRVI-a. Postavljeno je nešto manje od 1000 mramornih križeva u spomen ekshumiranim žrtvama. Većinski, na svim mjestima bitaka postavljeno je neko obilježje. Jedno od važnijih spomen mjesta nalazi se na Trpinjskoj cesti koja je poznata i pod nazivom „Groblje tenkova“ na kojoj možemo vidjeti i bistu Blage Zadre. Uz to, postavljen je i tenk JNA. Za petnaestu godišnjicu okupacije grada otvoren je Spomen-dom Ovčara čija infrastruktura je nastala iz dijela hangara na mjestu u kojem je okupacijska vojska skupljala zarobljenike i vodila ih na mjesta smaknuća. Navest ćemo još jedno mjesto sjećanja čije se svečano otvorenje zbilo 2020. godine a nosi naziv - „Vukovarski vodotoranj-simbol hrvatskog zajedništva“. (Dobrovšak, 2022. 98-99)

Osim toga, ne smijemo zaboraviti koliko prisustvovanje mjestima sjećanja u krugu obitelji potiče želju mladih generacija za informiranjem te njegovanjem tradicije

obilježavanja značajnih događaja ne samo na mjestima sjećanja nego i u mjestima u kojima žive. Odgojno obrazovne institucije također imaju značajnu ulogu u prenošenju znanja i očuvanju tradicije o čemu će biti više riječi u poglavlju 6.5

Slika 1 Mjesto sjećanja – križ na ušću rijeke Vuke u Dunav

Slika 2 Mjesto sjećanja – Vukovarski vodotoranj

Mjesta sjećanja prate događaje koji su se u Vukovaru zbili za vrijeme okupacije. Pričaju potresnu priču i održavaju sjećanje živim.

Dva najvažnija dana u svezi s Domovinskim ratom, uz Dan sjećanja jest 5.8. kada se obilježava Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja. Komemorativna obilježavanje uključuje odlaske na groblja, polaganje vijenaca te održavanje svetih misa. (Dobrovšak, 2022, 100)

5. Vukovar - područje posebnog domovinskog pijeteta

Na inicijativu Grada Vukovara izglasan je Zakon o Vukovaru – mjestu posebnog domovinskog pijeteta (NN 25/20) temeljem kojeg je ustaljeno i Vijeće za domovinski pijetet, mir i razvoj.

Hrvatski sabor 2020. godine usvojio je Zakon o proglašenju Vukovara mjestom posebnog domovinskog pijeteta koji se sastoji od osnovnih odredbi, nakon čega slijedi glava u kojoj definira pojam pijeteta, područje i dane posebnog pijeteta. Nastavno, Zakon određuje Vijeće za domovinski pijetet, mir i razvoj, definira razvojne i znanstvenoistraživačke aktivnosti te završava prijelaznim i završnim odredbama.

Izglasavanje takvog zakona dokazuje važnost očuvanja sjećanja na ulogu *Grada Heroja* u hrvatskoj povijesti. Osim navedenog zakona, nešto više od 20 godina na snazi je Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara s posljednjim izmjenama i dopunama koje su stupile na snagu 2014. godine. (NN 148/13)

Početno, Zakon proglašava Vukovar mjestom posebnog domovinskog pijeteta. Pojam označava osobito poštivanje poginulih i nestalih branitelja ne samo u Vukovaru, već svim hrvatskim braniteljima u Domovinskom ratu koji nisu branili samo slobodu već i demokraciju. Pod time se podrazumijeva dostojanstveno i časno obilježavanje Dana sjećanja, dostojno obilježavanje područja pijeteta i imena. Za očuvanje značaja uloge Grada Vukovara potrebno je provođenje odgojno-obrazovnih i znanstvenih aktivnosti. Područje posebnog domovinskog pijeteta obuhvaća i naselje Bogdanovci.

Nadalje, zakonom se utvrđuje značenje i položaj u njegovanju uspomene na žrtvu Grada u Domovinskom ratu. Razlog proglašenja leži u ulozi koju nosi u hrvatskoj povijesti, ali i simbolu kojeg predstavlja. „Predstavlja simbol otpora, žrtve, pobjede i zajedništva odnosno obrane državnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Hrvatske u Domovinskom ratu.“ (NN 25/20, čl. 1 st. 2.) Mjesta na kojima se iskazuje pijetet obuhvaćaju mjesta koja su pod upravljanjem tijela državne uprave nadležnih za hrvatske branitelje, mjesta pod upravom Javne ustanove Memorijalni centar Domovinskog rata Vukovar, Grada Vukovara i Općine Bogdanovci. Neka od takvih mjesta su Ovčara, Središnji križ na ušću Vuke u Dunav, Hangari „Velepromet“, Vodotoranj i Skladište „*Borovo commerce*“.

Širem građanstvu poznato je da se Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje obilježava 18. studenog koji je ujedno i državni praznik. Dani posebnog domovinskog pijeteta počinju dan ranije, odnosno 17. studenog kada se obilježava Dan sjećanja na Vukovarsku bolnicu 1991. Dva dana kasnije, 19. studenog obilježava se Dan sjećanja na žrtvu Borova naselja 1991. i posljednje, 20. obilježavamo Dan sjećanja na žrtve Veleprometa i Ovčare te prestanak

otpora hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata u Vukovaru. Prema tome možemo reći kako obilježavamo dane sjećanja.

5.1 Vijeće za domovinski pijetet

Zakonom se definira ustrojstvo i djelokrug Vijeća za domovinski pijetet, mir i razvoj kao stalno tijelo koje se primarno bavi koordinacijom i motrenjem aktivnosti vezanih uz obilježavanje pijeteta. Sastoji se od 17 članova. Članovi koji sastavljaju Vijeće dolaze s državne, lokalne razine - županijske i gradske te predstavnici branitelja i stradalih u Domovinskom ratu. Kako bismo shvatili ustroj, navest ćemo samo nekoliko članova, a to su predstavnik Ureda predsjednika, predstavnik Ureda predsjednika Vlade, predstavnika Vukovarsko-srijemske županije i Grada Vukovara.

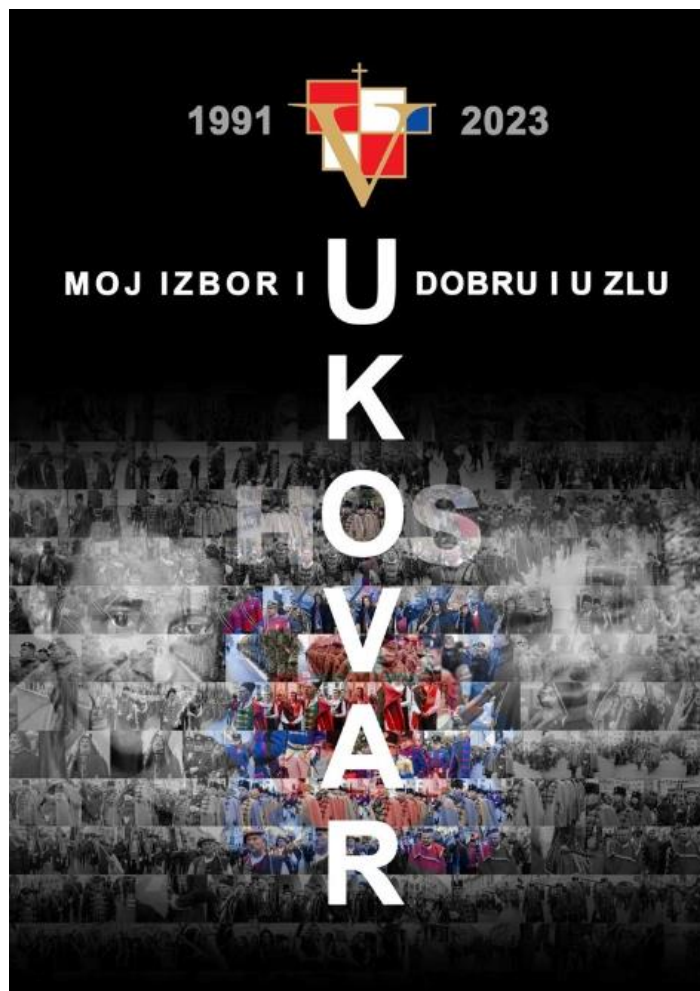
5.1.1 Uloga Vijeća za domovinski pijetet uoči obilježavanja Dana sjećanja na primjeru 2023. godine

Na sjednici uoči obilježavanja Dana sjećanja 2023. godine sjednici su prisustvovali svi članovi Vijeća izuzev predstavnika Grada Vukovara i jednog predstavnika hrvatskih branitelja i stradalnika. Prethodnih godina sjednici su nazočili gradonačelnik Vukovara i načelnik Općine Škabrnja.

Unatoč navedenim izostancima na zasjedanju Vijeća, odlučeno je da će i navedene godine Vijeće poduprijeti obilježavanje Dana sjećanja. Program obilježavanja Vijeću predlažu Grad Vukovar i Općina Škabrnja, a koji je i 2023. godine na sjednici Vijeća prihvaćen.

Prošle, 2023. godine kontroverze i medijske natpise potaknuo je plakat koji je Grad predložio, a Vijeće izglasalo kao neprimjerenim i neprihvatljivim. Razlog neprihvatanja leži upravo u negativnim reakcijama javnosti te nejednakom odavanju počasti žrtvama. Kao još jedan razlog navedeno je kako prijašnjih godina nisu bile prikazane osobe ili postrojbe na što je Vijeće zauzelo stav da tako treba i ostati. Također, Vijeće je zauzelo

stav kako službeni plakat treba odašiljati jasnu poruku kako je Grad Vukovar simbol otpora, žrtve i zajedništva.

Slika 3 Prijedlog neprihvaćenog službenog plakata obilježavanja Dana sjećanja

Slika 4 Drugi, prihvaćeni prijedlog službenog plakata

Vukovar je simbol stradanja i herojstva u Domovinskom ratu. Komemoracija se uobičajeno održava na mjestima posebnog značaja. Glavna spomen područja uključuju Vukovarsku bolnicu, Spomen-dom Ovčara i Vodotoranj – simbol hrvatskog otpora. Središnje mjesto obilježavanja održava se na Memorijalnom groblju. Specifično za obilježavanje ovog praznika jest što se ne održava samo na jednom mjestu i uključuje velik broj dionika koji će se detaljnije opisati u poglavlju 6.2.

6. Protokolarna analiza Dana sjećanja

Protokolarna analiza obilježavanja Dana sjećanja sastoji se od analize programa, analize dionika, analize aktivnosti te poredbenih analiza. Nastavno na poglavlje protokolarne analize nadovezuje se analiza obilježavanja u drugim hrvatskim mjestima i načinima na koji se Dan sjećanja obilježava.

6.1 Analiza programa

Program obilježavanja objavljuje se na službenim stranicama Grada Vukovara. Prošle, 2023. godine program je objavljen gotovo dva tjedna prije Dana sjećanja, šestog studenog. Obilježila se 32. obljetnica bitke za Vukovar i 25 godina od početka obilježavanja Dana sjećanja.

Odbor za obilježavanje Dana sjećanja na žrtvu Vukovara 1991. – 2023. na čelu s predsjednikom, gradonačelnikom Vukovara na posljednjoj sjednici održanoj potkraj listopada usvaja Program Dana sjećanja na žrtvu Vukovara 1991. – 2023, a slogan pod kojim se obilježavanje odvijalo glasi - „Vukovar – moj izbor i u dobru i u zlu“.

Središnji komemorativni program započeo je večer ranije molitvom svećenika Vukovara i klapom „Sveti Juraj“ HRM u krugu Nacionalne memorijalne bolnice „dr. Juraj Njavro“. Tradicionalno, uz molitvu palile su se i svijeće.

Program pod nazivom „Vukovar – moj izbor i u dobru i u zlu“ započeo je na navedenom mjestu slijedeće jutro u 10 sati. Klapi „Sveti Juraj“ HRM pridružili su se istaknuti hrvatski tamburaši i glumac Darko Milas rođeni Vukovarac.

6.2 Analiza dionika

Dan sjećanja u spomen na žrtve Domovinskog rata, organizira se uz sudjelovanje različitih institucija, organizacija i pojedinaca. Sudjelovanje u obilježavanju Dana sjećanja obuhvaća nekoliko ključnih dionika koje su podijeljene na državne institucije,

lokalne vlasti, organizacije civilnih žrtava rata i veterana, pripadnike različitih političkih stranaka, policiju, vojsku, crkvenu zajednicu i medijske institucije.

1. Državne institucije:

- **Predsjednik Republike Hrvatske:** Predsjednik često sudjeluje u glavnim ceremonijama, polaganju vijenaca na spomen-obilježjima te drži govor u čast žrtava. Predsjednik Republike sudjeluje u ceremoniji od početka prigodnog programa ispred Nacionalne memorijalne bolnice.
- **Vlada Republike Hrvatske:** Ministri i članovi Vlade također prisustvuju ceremonijama i sudjeluju u polaganju vijenaca. Kao i Predsjednik Republike sudjeluju od samog početka programa.
- **Vijeće za domovinski pijetet:** tijelo definirano Zakonom - svake godine sudjeluje u koordinaciji i motrenju aktivnosti vezanih uz obilježavanje Dana sjećanja

2. Lokalne vlasti:

- Gradovi i općine diljem Hrvatske aktivno sudjeluju u organizaciji lokalnih komemoracija i svečanosti. Lokalne vlasti u Vukovaru i Škabrnji imaju kompleksan zadatak organizacije i suradnje s institucijama državne razine radi održavanja centralnog obilježavanja koje uključuje sudjelovanje državnog vrha, različitih organizacija, hrvatskih branitelja, građanstva, pripadnika vojske i policije. Predstavnici lokalnih jedinica također su sudionici obilježavanja na mjestima sjećanja.

3. Organizacije veterana i civilnih žrtava rata:

- Udruge i organizacije koje okupljaju ratne veterane, članove obitelji poginulih i nestalih, kao i civilne žrtve rata, zauzimaju iznimnu ulogu u organiziranju i sudjelovanju u obilježavanju Dana sjećanja. Predstavnici branitelja sudjeluju u formiranju komemorativnog programa te su stalni članovi Vijeća za domovinski pijetet.

4. Vojne institucije:

- Hrvatska vojska sudjeluje u ceremonijama obilježavanja značajnih događaja nacionalne i lokalne razine - polaganjem vijenaca, zastavnim ešalonima, podizanjem zastava te različitim oblicima odavanja počasti ovisno o tipu komemoracije. Klapa Hrvatske ratne mornarice domoljubnim pjesmama otvorila je komemoraciju kod Nacionalne memorijalne bolnice. Pripadnici Počasno-zaštitne bojne sudjeluju prilikom polaganja vijenaca na Memorijalnom groblju.

5. Policijske snage:

- Policija sudjeluje u osiguranju reda i sigurnosti na lokacijama službene ceremonije, tijekom hoda Kolone sjećanja te su zadužene za sigurnost visokih državnih dužnosnika. Predstavnici policije, odnosno Ministarstva unutarnjih poslova sudjeluju u komemoraciji kroz hod Kolone sjećanja kako bi odali počast i zahvalnost pripadnicima policije koji su sudjelovali u Domovinskom ratu. Svečani postroj policije zajedno sa svečanim postrojem Počasno zaštitne bojne postrojbe HV-a sudjeluje prilikom polaganja vijenaca.

6. Crkvene zajednice:

- Vjerske zajednice imaju svoj dio u organizaciji i sudjelovanju u komemorativnim događanjima, pružajući duhovnu podršku, organizirajući vjerske obrede i molitve za žrtve. Molitvu za žrtve predvodio je Đakovačko-osječki nadbiskup i metropolit monsinjor Đuro Hranić. Svečanu euharistiju za sve poginule, nestale i umrle Domovinskog rata predvodio je nadbiskup monsinjor Giorgio Lingua.

7. Medijske institucije:

- Mediji prate događaje i ceremonije te izvještavaju o njima, pružajući javnosti informacije o obilježavanju Dana sjećanja. Reporteri izvještavaju s mjesta događaja, kreira se medijski sadržaj na digitalnim platformama, televizijski prijenosi i specijalizirane emisije.

8. Javnost

- Javnost prisustvuje komemorativnim događajima kao što su Kolona sjećanja u Vukovaru i srodne komemoracije u drugim gradovima, paljenjem svijeća, polaganjem vijenaca te hodnjama u čast žrtvama. Mnogi građani sudjeluju i paljenjem svijeća, polaganjem vijenaca na spomen-obilježja.

6.2.1 Kolona sjećanja

Svake godine deseci tisuća Hrvata tradicionalno se uključuju u Kolonu sjećanja koja je i prošle, 2023. godine krenula od Nacionalne memorijalne bolnice do Memorijalnoga groblja žrtava iz Domovinskog rata gdje je uslijedio protokol polaganja vijenaca te sveta misa. Kolona sjećanja predvođena je vukovarskim braniteljima, članovima obitelji poginulih, nestalih, ubijenih, nasilno odvedenih i umrlih hrvatskih branitelja Vukovara te povijesnih postrojbi i pripadnicima Hrvatske vojske.

Prva Kolona sjećanja odvila se 1998., a značajnije se promijenio samo broj sudionika. Tijek Kolone sjećanja ostao je isti. U prvim godinama obilježavanja, u Koloni sjećanja participiralo je nekoliko tisuća sudionika. Prema medijskim natpisima, Koloni sjećanja 2023. priključilo se oko 150.000 sudionika.

Rođeni Vukovarac, glumac Darko Milas predvodio je ceremoniju formiranja Kolone sjećanja. Pozvao je stjegonoše, pripadnike Hrvatske vojske da istupe i povedu Kolonu. Prvi istupa stjegonoša sa stijegom Republike Hrvatske kojeg slijedi stjegonoša stijega Vukovarsko-srijemske županije. Nakon njih, poziva se stjegonoša sa stijegom Grada Vukovara te pukovnik Antun Dugan, stjegonoša obilježja 204. Vukovarske brigade Hrvatske vojske. Kolonu sjećanja predvode Hrvatski branitelji Grada Vukovara zajedno sa članovima obitelji poginulih, ubijenih, nestalih, nasilno odvedenih i umrlih hrvatskih branitelja Vukovara na čelu s pripadnicima Hrvatskih obrambenih snaga koji su branili Vukovar. Nakon ovih uvodnih riječi Kolona je krenula i nastavilo se s nabranjanjem sudionika među kojima su članovi povijesnih postrojbi od kojih ćemo radi konteksta navesti Sinjske alkare, Karlovačku građansku gardu, Gradsku stražu Požega. U Ulici Vesne Bosanac, Koloni se pridružuju stjegonoše svih hrvatskih ratnih postrojbi Domovinskog rata, postroj kadeta HV i Policijske Akademije, gradonačelnik Grada Vukovara s najvišim državnim dužnosnicima Republike Hrvatske, veleposlanicima, biskupima i svećenstvom te predstavnicima gradova, županija i općina. Potom se

Koloni sjećanja pridružuje i brojno građanstvo koje prolazi put dug 5,5 kilometara do Memorijalnog groblja žrtava Domovinskog rata.

6.3 Analiza aktivnosti

- Program obilježavanja Dana sjećanja započinje izvođenjem himne Republike Hrvatske
- Minuta šutnje
- Prigodni program ispred Nacionalne memorijalne bolnice „dr. Juraj Njavro“ gdje se formira Kolona sjećanja.
 - U ovom uvodnom dijelu obilježavanja ispred Nacionalne memorijalne bolnice postavljena je pozornica na kojoj se odvija program, a okupljeni čine publiku koja kasnije postaje sudionicima Kolone. Ovakav tip postave gledano s pozicije reda prvenstva predstavlja oblik kino postave. Iako je za kino postavu karakteristično sjedenje, red prvenstva definiran je tako da najznačajnijim sudionicima pripadaju najbolja mjesta. Predsjednika Republike i Premijera možemo vidjeti u prvom redu zajedno s gradonačelnikom Grada Vukovara čija mjesta su predviđena centralno od pozornice. U prvome redu možemo također vidjeti istaknuta lica Domovinskog rata. Mjesta u prvome redu pripala su i podpredsjednicima Vlade i Predsjedniku Sabora iza kojih su mjesta resornih ministara.
- Put ulicama Grada Vukovara od Nacionalne memorijalne bolnice prema Memorijalnom groblju
 - Red prvenstva ovdje se također određuje hijerarhijski prema važnosti vezanoj uz ovaj konkretan događaj. Prema važnosti, rangovi se kreću od najvišeg prema nižem te je u tom slučaju viši rang ispred nižeg.
- Polaganje vijenaca i sveta euharistija na Memorijalnom groblju
 - Polaganje vijenaca često je predvođeno visokim državnim dužnosnicima ili vojnim zapovjednicima. Središnje obilježavanje odvija se kod spomen obilježja, „zračnog“ križa s vječnim plamenom. Okupljenima se ponovno

kao voditelj komemoracije obratio gospodin Darko Milas koji najavljuje polaganje vijenaca. Pored spomen obilježja odaje se svečana počast. Vijenac Hrvatskih branitelja polaže posljednji zapovjednik obrane Grada Vukovara, Branko Borković s ratnim zapovjednicima i članovima obitelji poginulih, ubijenih, nestalih, nasilno odvedenih i umrlih Hrvatskih branitelja. Potom vijenac polažu redom: vijenac predsjednika Republike kojeg polaže predsjednik Zoran Milanović s izaslanstvom, vijenac Hrvatskog Sabora polaže predsjednik Hrvatskog Sabora Gordan Jandroković s izaslanstvom, vijenac Vlade Republike Hrvatske polaže predsjednik Vlade Republike Hrvatske s izaslanstvom. Vijenac člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine polaže član Predsjedništva Denis Bećirović s izaslanstvom, vijenac Vukovarsko-srijemske županije polaže župan Damir Dekanić s izaslanstvom. Posljednji vijenac polaže gradonačelnik Vukovara, Ivan Penava s izaslanstvom. Nakon polaganja vijenaca uslijedila je molitva za žrtve rata Grada Vukovara, predvođena Đakovačko-osječkim nadbiskupom.

- Polaganje ruža kod bijelih mramornih križeva postavljenih u spomen ekshumiranim žrtvama, paljenje svijeća na posljednjim počivalištima poginulih
- Javni govori
 - Govori političkih lidera, predstavnika veterana i članova obitelji žrtava koji evociraju sjećanja na rat i žrtve.

Koloni sjećanja i obilježavanju 2023. godine pridružili su se pripadnici stranke Možemo!, položili su vijenac na Memorijalnom groblju žrtava iz Domovinskog rata, a potom i na mjestu masovne grobnice na Ovčari. Dan kasnije položili su vijenac u Dunav. Aktivnost polaganja vijenaca u rijeku karakteristično je obilježavanje pripadnika stranke SDSS-a što je u hrvatskoj javnosti izazvalo burne reakcije. Predsjednica stranke Sandra Benčić tim je povodom istaknula kako je vijenac položen u spomen na sve civilne žrtve bez obzira na nacionalnost, a stradali su tijekom agresije na Vukovar želeći tako naglasiti jednaku vrijednost svakog izgubljenog života. Puštanje vijenca niz Dunav i govor koji je uslijedio mnogi građani su shvatili kao provokaciju na mjestu posebnog domovinskog pijeteta, a takva aktivnost nije uključena u službeno protokolarno obilježavanje.

Središnje mjesto obilježavanja jest Memorijalno groblje. Odaje se počast svim braniteljima i uspostavi Republike Hrvatske kakvu danas poznajemo prema temeljnim postulatima Ustava – demokratskoj, nezavisnoj i suverenoj.

Proglašenjem Dana sjećanja neradnim danom povećao se broj sudionika, svijest o događajima koji su se zbili i važnosti koju zauzimaju u hrvatskoj povijesti. Na taj način izražava se kolektivno sjećanje i prenosi se znanje mlađim generacijama na očuvanje i poštivanje. Građanima koji se žele osobno uključiti u obilježavanje na taj način je omogućen dolazak na mjesta sjećanja, praćenje komemoracije putem televizije ili radija. Osim istaknutog, omogućeno je dostojanstveno uključivanje građana u obilježavanja koja organiziraju mjesta u kojima žive, a o kojima će biti riječi u poglavlju 6.5.

6.4 Poredbena analiza

Obilježavanje Dana sjećanja u Hrvatskoj može se usporediti s nekim sličnim praznicima u drugim državama kako bi se razumjele razlike i sličnosti u protokolarnim praksama.

Dan sjećanja te Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja u Hrvatskoj predstavljaju dvije različite, ali važne komemoracije. Dok Dan sjećanja odaje počast žrtvama Domovinskog rata, Dan pobjede slavi vojni uspjeh.

6.4.1 Poredbena analiza sa srodnim praznicima drugih država

Slični Praznici u Drugim Državama koji će se koristiti za poredbenu analizu su Memorial Day (Dan sjećanja) u Sjedinjenim Američkim Državama i Remembrance Day (Dan sjećanja) u Ujedinjenom Kraljevstvu.

Kao što je već navedeno, Hrvatska obilježava 18. studenoga kao Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje. Ovaj dan je posvećen

prisjećanju na stradanje hrvatskih branitelja i civila tijekom opsade Vukovara i masakra u Škabrnji 1991. godine.

Kratki pregled općeg protokola:

- **Komemoracija:** organizira se komemorativna svečanost koja uključujući paljenje svijeća, polaganje vijenaca i molitve. Središnje obilježavanje odvija se u Vukovaru i Škabrnji, a na dostojanstven način obilježava se i u drugim hrvatskim mjestima i gradovima.
- **Sudjelovanje:** uključuje sudjelovanje visokih državnih dužnosnika uključujući predsjednika, premijera, ministre, te predstavnike vojnih i civilnih udruga.
- **Medijska pokrivenost:** javna televizija i mediji pružaju opsežnu pokrivenost događaja.
- **Značaj:** Dan ima poseban emotivan i povijesni značaj za građane Hrvatske, prisjećajući se žrtava rata.

Memorial Day (Dan sjećanja) u Sjedinjenim Američkim Državama

SAD obilježava Memorial Day posljednjeg ponedjeljka u svibnju, prisjećajući se svih američkih vojnika koji su poginuli u vojnim službama. Praznik je obilježen svečanim povorkama i ceremonijama te polaganjem cvijeća na grobove poginulih pripadnika vojske.

Kratki pregled općeg protokola:

- **Komemoracija:** ceremonije na nacionalnim grobljima, tradicionalno se obilježava na Arlingtonskom groblju s polaganjem vijenaca i vojničkim častima. Predsjednik ili potpredsjednik SAD-a polaže vijenac na grob nepoznatog vojnika, a više od 280.000 zastava postavljeno je na nadgrobni spomenicima u čast svih onih koji su položili živote za svoju zemlju.
- **Sudjelovanje:** predsjednik SAD-a često sudjeluje u glavnim ceremonijama, zajedno s visokim vojnim i civilnim dužnosnicima.
- **Parade:** organiziraju se parade diljem zemlje, a uključuju veterane, vojne jedinice i građane.
- **Privatne aktivnosti:** mnogi građani posjećuju groblja i spomenike, pale svijeće i polažu cvijeće.

- **Medijska pokrivenost:** široka medijska pokrivenost, uključujući prijenose ceremonija uživo, medijske priloge i članke u drugim državama svijeta

Remembrance Day (Dan sjećanja) u Ujedinjenom Kraljevstvu

Ujedinjeno Kraljevstvo obilježava Remembrance Day (poznat i kao Poppy Day) 11. studenog, prisjećajući se palih vojnika iz svih ratova, s posebnim naglaskom na Prvi svjetski rat. Datum 11. studenog odabran je jer označava dan kada je 1918. godine potpisano primirje koje je završilo borbe u Prvom svjetskom ratu.

Kratki pregled općeg protokola:

- **Komemoracije:** glavna ceremonija se održava kod spomenika - Cenotafa u Londonu, gdje se polažu vijenci.
- **Minuta šutnje:** u 11:00 sati 11. studenog, cijela zemlja se zaustavlja za dvije minute šutnje.
- **Sudjelovanje:** karakteristično za Ujedinjeno kraljevstvo je što uz politički vrh odnosno premijera, visokih vojnih i civilnih dužnosnika u obilježavanju sudjeluje kraljevska obitelj.
- **Simbol:** crveni mak je simbol sjećanja i mnogi građani ga nose na reverima. Prema simbolu, dan je poznat i pod nazivom Poppy Day.
- **Medijska pokrivenost:** prijenos ceremonija uživo na nacionalnoj televiziji.

6.4.1.1 Zaključak poredbene analize sa srodnim praznicima drugih država

Iako se protokolarne prakse razlikuju od zemlje do zemlje, zamijećeni zajednički elementi uključuju:

- Komemorativne ceremonije koje uključuju polaganje vijenaca i molitve
- Sudjelovanje visokih državnih dužnosnika i vojnih predstavnika
- Široku medijsku pokrivenost s izravnim prijenosom na nacionalnim televizijama
- Uključivanje javnosti kroz različite aktivnosti

Istaknute sličnosti i razlike pomažu razumjeti način na koji različite kulture i povijesni konteksti oblikuju komemoracije kroz koje se zemlje sjećaju svojih povijesnih događaja i žrtava.

6.4.2 Poredbena analiza u odnosu na Dan pobjede

Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja prema Zakonu o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj od 2008. godine nosi naziv kakav danas poznajemo. Blagdan je to kada se Hrvatska prisjeća 5. kolovoza 1995. godine i događaje vezane uz vojno-redarstvenu operaciju „Oluja“.

Vojno-redarstvena operacija „Oluja“ započela je 4. kolovoza oslobađanjem okupiranog područja, a slijedeći dan u podne, na Kninskoj tvrđavi zavijorila se hrvatska zastava. Kroz narednih 84 sata osim Knina oslobođeno je više od 10.000 kvadratnih kilometara čime se došlo do međunarodno priznate granice između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

U ovom poglavlju iznijet će se ključne sličnosti i razlike u obilježavanju dva značajna datuma moderne hrvatske povijesti.

Sličnosti:

- **Komemoracije:** oba obilježavanja komemorativnog su karaktera i sadrže ceremonije koje služe kao podsjetnik na istaknute događaje hrvatske povijesti.
- **Sudjelovanje visokih državnih dužnosnika:** uključuje sudjelovanje visokih državnih dužnosnika, predsjednika, premijera, ministara i drugih političkih predstavnika. Njihovo sudjelovanje praćeno je govorima. Na oba obilježavanja sudjeluju istaknuti predstavnici tog grada ili županije (gradonačelnik, župan).
- **Medijska pokrivenost:** nema značajne razlike u medijskoj pokrivenosti. Ceremonije se prenose uživo na nacionalnoj televiziji i radiju. Isječke i priloge možemo gledati u informativnim emisijama na različitim programima televizija s uključivanjima uživo i intervjuima. Popraćeno je novinskim člancima, objavama te člancima na različitim portalima.

- **Polaganje vijenaca:** održavaju se ceremonije polaganja vijenaca i molitve za stradalnike.

Razlike:

- **Obilježavanje:** prilikom obilježavanja Dana sjećanja (18. studenog) naglasak je na prisjećanju žrtava Domovinskog rata, osobito na stradanja Vukovara i Škabrnje te na sjećanja i odavanju počasti poginulima.

Za razliku od navedenog, prilikom obilježavanja Dana pobjede (5. kolovoza) naglasak je na proslavi pobjede u vojno-redarstvenoj operaciji „Oluja“ koja je označila kraj rata i ponovno uspostavljanje teritorijalnog suvereniteta Hrvatske.

- **Prizvuk i atmosfera:** Dan sjećanja prožet je tužnijim tonom s naglaskom na gubitak i patnju, dok Dan pobjede ima svečaniji i pobjednički ton, s naglaskom na slavlje i ponos. Ne smijemo smetnuti s uma da je za građane koji su izgubili članove obitelji i prijatelje, Dan pobjede također na određen način prožet različitim emocijama.
- **Mjesto obilježavanja:** glavne komemoracije Dana sjećanja održavaju se u Vukovaru i Škabrnji, a središnja komemoracija na Memorijalnom groblju (Vukovar).

Glavna proslava Dana pobjede održava se u Kninu, sa ceremonijom na glavnom gradskom trgu i Kninskoj tvrđavi.

- **Karakteristične aktivnosti:** aktivnosti na Dan sjećanja uključuju mirne i dostojanstvene procesije, paljenje svijeća, molitve i odavanje počasti žrtvama. Za obilježavanje Dana pobjede karakteristično je podizanje hrvatske zastave, govori koji slave vojni uspjeh i koncerti uz slavlje.
- **Javnost:** Dan sjećanja uključuje veliki broj građana koji sudjeluju u procesijama i komemoracijama, osobito onih koji su izravno pogođeni ratom. Pridružuje se značajan broj građana iz cijele Hrvatske i iseljeničtva koji osjećaju potrebu iskazati pijetet mjestu stradanja i svim poginulima u konstituiranju suverene hrvatske države.

Obilježavanje Dana pobjede također uključuje veliki broj građana, ali s naglaskom na slavlje. Građani ne formiraju kolonu karakterističnu za Dan sjećanja već sudjeluju u zajedničkoj proslavi i okupljaju se na koncertima.

6.4.2.1 Zaključak

Oba dana igraju ključnu ulogu hrvatskoj povijesti, kolektivnom pamćenju i identitetu Hrvatske. Dan sjećanja asocira na mučne gubitke i odaje počast žrtvama rata. Dan pobjede slavi uspjeh u postizanju slobode i mira te konstituiranju državnih granica koje danas poznajemo.

Usprkos razlikama koje su najizraženije u prizvuku i atmosferi, oba dana naglašavaju važnost dvaju povijesnih događaja i zajedničkog sjećanja na iste.

6.5 Analiza obilježavanja diljem Hrvatske

Osim obilježavanja Dana sjećanja u Vukovaru, 18.11. obilježava se u drugim gradovima i mjestima u Hrvatskoj.

Tradicionalno se pale lampaši u ulicama koje nose ime Grada Vukovara. Na gradskim trgovima lampašima se ispisuje ime grada i polažu se vijenci.

Na grobljima koja posjeduju mjesta posvećena stradalim braniteljima, gradski ili mjesni čelnici često praćeni veteranima Domovinskog rata i pripadnicima Oružanih snaga dostojanstveno obilježavaju žrtvu stradalnika. Pale se svijeće i polažu vijenci.

Osnovnoškolci i srednjoškolci iz različitih dijelova Hrvatske odlaze na terenske nastave u Vukovar gdje se na adekvatan način obzirom na dob, djeci nastoji predočiti razlog obilježavanja Dana sjećanja. Ovo nije jedini način na koji školarci obilježavaju osamnaesti studenoga. U raznim gradovima pale se svijeće, lampioni, izrađuju se likovni radovi, odvijaju radionice, nastupaju zborovi, izrađuju literarna djela i odvijaju slične aktivnosti ovisno o programima koje odgojno-obrazovna ustanova propisuje. U suradnji škola i braniteljskih udruga odvijaju se interaktivna predavanja i radionice koje učenicima omogućavaju postavljanje pitanja i razgovor sa sudionicima domovinskog rata.

Godinama vojni veterani i ostali građani odaju počast hodanjem ili bicikliranjem do Grada heroja gdje nerijetko dalje sudjeluju u programu obilježavanja. Osim pojedinaca

u vlastitom aranžmanu od 2012. godine egzistira akcija „Biciklom za Vukovar“ koja je radi zainteresiranosti broj sudionika od 2021. svela na šesnaest biciklista. Brojni građani u vlastitoj organizaciji pronalaze način obilježavanja Dana sjećanja.

U Splitu su tisuće građana formirale kolonu i prošetale ulicom koja nosi naziv Grada Vukovara. Koloni se priključila Željka Mitrović Jurić koja je snimljena u vukovarskoj koloni 1991., a poznata je kao „djevojčica u plavom kaputiću“. Kratkim dirljivim govorom se obratila okupljenima.

Minutom šutnje okupljeni na mjestima sjećanja diljem Hrvatske odaju počast i zahvalnost u spomen na sve poginule branitelje i žrtve Domovinskog rata. Prošle, 2023. godine Hrvatski nogometni savez donio je odluku kako će se u razdoblju od 17. do 19. studenog pred početak svih utakmica biti održana minuta šutnje.

6.6. Obilježavanje Dana sjećanja u Škabrnji

Istoga dana, 18. studenog u općini Škabrnja u Zadarskoj županiji prisjećamo se pokolja 43 civila. Nakon izvedenog napada Škabrnja je spaljena te do temelja uništena. Selo je opustošeno, srušena je katolička crkva a cijeli kraj je miniran.

Škabrnja je oslobođena u vojno-redarstvenoj operaciji „Oluja“ nakon koje je dodatan broj civila poginuo kretanjima po miniranom području.

6.6.1 Analiza aktivnosti i dionika

Obilježavanje Dana sjećanja u Škabrnji započinje 17. studenog paljenjem svijeća u Ulici 18. studenog 1991. godine. Sljedeće jutro, osamnaestog studenog komemorativni program započeo je u 9:45 sati. Nešto kasnije od 10 sati do Spomen obilježja masovne grobnice krenula Kolona sjećanja. Na spomen obilježju su u znak sjećanja položeni vijenci, a u ime svih izaslanstva položen je zajednički vijenac.

Za sve stradale u Domovinskom ratu održana je sveta misa u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije koju je predvodio zadarski nadbiskup monsinjor Milan Zgrablić.

Kolona sjećanja pod nazivom „Korak po korak“ uputila se prema Središnjem križu kod Spomen obilježja na groblju sv. Luke gdje su također položeni vijenci.

Uz brojne okupljene građane i branitelje, počast žrtvama odali su izaslanik predsjednika Republike - Orsadić Miljenić, izaslanstvo predsjednika Sabora na čijem čelu je bio potpredsjednik Ante Sanader. Nadalje, obilježavanju su prisustvovali izaslanici Vlade - ministar mora, prometa i infrastrukture Oleg Butković, ministar Ivan Malenica i ministar Šime Erlić. U ime Ministarstva branitelja prisustvovao je državni tajnik Darko Nekić. Osim predstavnika državnog vrha, građana i branitelja, počast žrtvama Škabrnje odali su pripadnici Hrvatske vojske, predstavnici jedinica lokalne i područne samouprave i predstavnici MUP-a.

7. Analiza medija i medijskih aktivnosti

Sljedeća analiza odnosi se na medijsku popraćenost obilježavanja i njihove objave. Uvodno ćemo se upoznati o općenitoj podjeli medija.

7.1 O medijima

Svakodnevno smo izloženi utjecaju raznih oblika medija. U današnje digitalno doba gotovo ih je nemoguće izbjeći. Radnje koje čovjek radi automatizmom, potencijalno i ne želeći se susresti s medijima vode nas upravo do toga. Medij je svugdje oko nas. Vožnja automobilom, paljenje televizije, podizanje mobitela i otvaranje društvenih mreža? Neizbježno za većinu u današnjem digitaliziranom društvu. Obasipani informacijama koje pasivno upijamo ili aktivno pretražujemo neophodno je pragmatično sagledati i filtrirati.

Peruško (2011; 16-17) masovne medije dijeli na:

- Knjigu
- Tisak – časopisi i novine
- Film

- Radio
- Televiziju
- Nosače zvuka – DVD, CD i video

Također važna podjela koju ćemo koristiti u ovom radu jest podjela prema doseg:

- Lokalni
- Nacionalni
- Međunarodni

Mediji se razlikuju prema upravljačkoj strukturi ili vlasništvu. Takva podjela dijeli ih na:

- Privatne
- Javne
- Državne
- Asocijativne

„Institucije masovnih medija proizvode i distribuiraju simbolička dobra koja su fiksirana na medij i mogu se reproducirati neograničen broj puta.“ (Peruško, 2011; 15) Omiljenu knjigu nećemo pročitati jednom, a omiljeni film pogledat ćemo nekoliko puta. Komodifikacija, odnosno namjena za prodaju karakteristična je za masovne medije. (Peruško 2011; 15)

Marshall McLuhan medije je zanimljivo, percipirao kao produžetke ljudskih osjetila što izvrsno opisuje u svom dijelu *Razumijevanje medija*. (McLuhan., 2008) Nedvojbeno, mediji svojim utjecajem kreiraju javno mnijenje i utječu na percepciju javnosti prema određenim temama, osobama ili događajima.

U ovom radu analizirani su mediji nacionalnog dosega.

7.2 Odnosi s javnošću i medijima

Odnosi s javnošću relativno je mlada profesija. Pojam se odnosi na komunikacijsku djelatnost poznatu i pod nazivom public relations (eng.) ili samo PR. Naziv discipline i položaj koji zauzima razlikuje se ovisno o organizacijama. Kolijevkom uporabe pojma

smatraju se Sjedinjene Američke države od kuda se pojam proširio i na ostale zemlje. (Tomić 2016; 38)

Važno je naglasiti kako postoje razilaženja oko tumačenja pojma i sadržaja odnosa s javnošću radi nedostatka usvojene terminologije u tom području. Postoji nekoliko tisuća različitih naziva za odjele s javnošću u organizacijama, državnom sektoru, tvrtkama i slično, a istraživanja su ukazala kako tek oko 30% njih koristi termin „odnosi s javnošću“. (Tomić, 2016; 38)

Odnosi s javnošću često se izjednačavaju s odnosima s medijima. Wragg smatra kako jednostavno, sve organizacije trebaju komunikaciju samim time što postoje. (Tomić, 2016; 39)

Iako se danas smatra da svatko zna komunicirati, stručnjaka odnosa s javnošću sve je više i s godinama se njihov broj i područje djelovanja povećava. (Tomić, 2016; 45)
Odnosi s javnošću pospješuju uspjeh organizacije.

U današnje doba, profesionalni komunikatori djeluju u nezaustavljivom protoku informacija koja se odvija 24 sata dnevno, sve dane u godini. Ono što nedvojbeno izostaje na nacionalnoj razini jest medijski prostor koji Grad Vukovar ostvaruje. Centralizirano usmjerene vijesti koje se odnose na glavni grad Hrvatske većinske su vijesti neke lokalne jedinice o čijim su događajima građani upućeni. O Vukovaru se intenzivno govori jedino uoči obilježavanja Dana sjećanja, a potom to sjećanje neprekidno jenjava do sljedeće godine i ponovnog intenziviranja informacija uoči obilježavanja. O lokalnim i regionalnim jedinicama vijesti se na nacionalnoj razini prenose u vrijeme određenih događaja, primjerice manifestacija, političkih pitanja (pr. lokalni izbori), tragedija i sličnih događaja. Unutar klasifikacije medija, masovni mediji se dijele na tradicionalne medije i tzv. nove medije. Moramo istaknuti kako je većina današnjih medija multiplatformna. Prelaze granice djelovanja na jednom mediju, uglavnom simultano djelujući pomoću interneta. Danas, svaki kontakt s novinarima prenosi se na digitalnim platformama novih medija, dok probraniji sadržaj dopire u novinske članke i televizijski program. Manjak ostvarenog medijskog prostora nije nužno uvjetovan manjkom vijesti ili događaja na lokalnim razinama već manjkom profesionalaca koji bi ostvarili isti. Lokalne razine deficitarne su službama i stručnjacima koji se bave odnosima s javnošću što nije neočekivano s obzirom na to

da još uvijek živimo u vremenu gdje dijelovi države nemaju javnu rasvjetu, pitku vodu ili struju.

Gledano s položaja političkih funkcija, stručnjaci odnosa s javnostima pospješuju javne nastupe i javne govore, utječu na informiranost klijenta i savjetuju na koji način komunicirati. Drugim riječima, pomažu u izgradnji imidža vrhunskih govornika i kvalitetnih odnosa s novinarima te medijima općenito. Javni govori političara s naglaskom na ključne državne funkcije poput premijera ili predsjednika odvijaju se gotovo na dnevnoj bazi. Dvojica od trojice najvažnijih državnih dužnosnika u Vukovaru su dostojno i s pijetetom smirili uzavrele odnose kojima svjedočimo od početka predsjedničkog mandata.

Program obilježavanja Dana sjećanja dostupan je na službenoj stranici Grada Vukovara. Isto tako, mnogi gradovi i mjesta koja lokalno sudjeluju u obilježavanju, na svojim službenim stranicama objavljuju program. Ovakav vid priopćenja možemo gledati kao svojevrsan odnos s javnošću.

7.3 Analiza televizijske pokrivenosti

Od televizijskih početaka postoje jedna od dva oprečna pola – javna ili komercijalna televizije. U Europi javna televizija počela je sa svojim službenim emitiranjem u prvoj polovici 20. stoljeća programom BBC-a. Od prilike 20 godina kasnije, sredinom 1950-ih godina s emitiranjem započinje Hrvatska radio televizija koja je 1990. godine stekla naziv pod kojim je danas poznajemo. U razdoblju Domovinskog rata, 80% odašiljača i više desetaka televizijskih prijenosnika bilo je oštećeno ili uništeno.

U Hrvatskoj postoji 29 televizijskih nakladnika. Hrvatska radiotelevizija je pravna osoba sa statusom javne ustanove. Stoga, HRT je javna televizija u Hrvatskoj s četiri televizijska programa u zemaljskoj mreži. Osnivač je Republika Hrvatska, a osnivačka prava polaže Vlada RH. Definirana je Zakonom o Hrvatskoj radioteleviziji (NN 18/24) koji propisuje strukturu programa emitiranja.

Hrvatska radiotelevizija emitira se nacionalno, što znači da je dostupna u svim dijelovima države. U programske obveze ulaze dokumentarci, što je često razlikuje od

najgledanijih komercijalnih televizija s nacionalnim dosegom. Također, proizvodi audiovizualna dobra te je dužna promicati nacionalne interese i domoljublje. Ove činjenice mogu se uzeti kao bitni razlozi zbog kojih je na HRT-u dostupan drugačiji sadržaj nego na ostalim, komercijalnim televizijama. Cilj komercijalnih televizija ostvariti je što veći profit, stoga kreiraju program koji privlači što više gledatelja, a televizijsko reklamiranje zauzima prosječno 10-20 minuta po satu emitiranja.

Na HRT-ovim programima možemo gledati dokumentarne emisije koje često sadrže ispovijesti sudionika Domovinskog rata. Na glavna dva programa – HRT1 i HRT2 češće su uoči obilježavanja značajnijih datuma poput Dana sjećanja (18.11.) ili Dana pobjede (05.08.) što ne isključuje emitiranje emisija navedenog karaktera tijekom cijele godine. Na druga dva programa – HRT3 i HRT4 češći su kroz godinu.

Na komercijalnim televizijama poput RTL-a i Nove TV, Dan sjećanja popraćen je kroz središnje informativne emisije u kojima prilog zauzima sažeti prikaz obilježavanja, a koji se često sastoji od izjava političara, ponekog intervjua i nečeg što mediji smatraju kontroverznim te zanimljivim široj publici. Osim kroz redovne informativne programe ponekad se uključuju izvanrednim vijestima čija je središnja tema obljetnica, a kreiraju i specijalizirane emisije posvećene obilježavanju Dana sjećanja. Reporter se uživo uključuju u praćenje programa i razgovaraju sa sudionicima.

Hrvatska radiotelevizija svake godine uživo prenosi obilježavanje kroz nekoliko sati što uobičajeno uključuje okvirno 4 sata emitiranja s popratnim emisijama i prikazom arhivskih snimki ratnog Vukovara. Nakon prijenosa obilježavanja slijedi prijenos svete mise. Televizijski prijenos koncipiran je na način da pratimo uvodnu svečanost i formiranje Kolone. Kada je Kolona formirana, slikom je praćen hod prema Memorijalnom groblju, održani su kratki intervjui s medicinskim osobljem koje je radilo u bolnici za vrijeme opsade, sudionicima rata i članovima njihovih obitelji. Paralelno obilježavanju Dana sjećanja u Vukovaru održava se komemoracija i u Škabrnji. Prijenos se povremeno uključuje na obilježavanje Dana sjećanja u Škabrnji paralelnim prikazom na ekranu.

Cijeli prijenos dostupan je na digitalnoj platformi Hrvatske radiotelevizije – HRTi.

7.4 Analiza *online* portala

Za analizu objava na temu Dana sjećanja (Vukovar i Škabrnja) u razdoblju od 15. do 20. studenog, fokusirat ćemo se na portale: 24sata, Indeks.hr, Večernji list, Jutarnji list i N1

U navedenom razdoblju, portali objavljuju veći broj članaka na temu Vukovara i Škabrnje. Očekivano, najviše objava dolazi na dan obilježavanja, 18. studenog. Prema obrađenim podacima možemo sumirati da:

- **24sata** objavljuje nekoliko članaka dnevno, s naglaskom na vijesti iz minute u minutu, uživo prati komemoraciju, izvještava s mjesta događaja, novinari obavljaju intervjue sa sudionicima. Prijenos 24sata može se naći i na platformi YouTube. U tom razdoblju, objavljeno je okvirno 100 članaka kojima je tema ili se spominje Vukovar. Prenose ispovijesti preživjelih, načine na koje je diljem Hrvatske ovaj dan obilježen, političke govore i prijepore koji su prethodili obilježavanju.
- **Index.hr** također objavljuje nekoliko članaka dnevno a čiji fokus je uglavnom na analizu političkog konteksta. Web stranica portala omogućuje pretraživanje prema oznakama. Tako oznaku #Vukovar nosi šezdesetak članaka. Iako je većina članaka političkog prizvuka, prenose informacije s mjesta obilježavanja, a svega pokoji članak vezan je uz ispovijesti sudionika opsade grada.
- **Večernji list** i **Jutarnji list** daju značajan prostor ovim događajima, a njihov naglasak je na simboli, povijesnom značaju i izjavama političkog vrha. Pretragom portala Večernjeg lista, s oznakom Vukovara može se naći 95 članaka od kojih je osamdesetak vezano uz temu rada. Detaljno i fotografijama potkrijepljeno prenose obilježavanje, objavljuju ispovijesti preživjelih, povijesni kontekst događaja te se znatno manje bavi političkim temama od Index.hr-a. Svojim objavama njeguje kolektivno sjećanje. Pretraživanje na portalu Jutarnji.hr otežano je jer pretragom pojma Vukovar dobivamo preko 9000 rezultata kroz sve godine rada portala koji nisu kronološki poredani. Karakter objava sličan je onima na Večernjem listu.
- **N1** je usmjeren na političke aspekte obilježavanja, tematizira govore državnih predstavnika i reakcije javnosti na događaje. U navedenom razdoblju objavljuje

tridesetak članaka na temu bez objava o obilježavanju Dana sjećanja u drugim gradovima.

POGLED IZ ZRAKA

FOTO Vodotoranj izgledao spektakularno: Simbol Vukovara sinoć je osvijetljen posebnom bojom

Vukovarski vodotoranj danas je zasjao ljubičastom bojom povodom Svjetskog dana prijevremeno rođene djece. Prijevremeno se u Hrvatskoj rodi između pet i šest posto djece od ukupno rođene, a to

32. OBLJETNICA NAJKRVAVIJE BITKE

FOTO/VIDEO Cijela Hrvatska uz Vukovar: Diljem zemlje pale se svijeće u znak sjećanja na tragediju

Mjesec studeni za Vukovarce je već 32 godine traumatično razdoblje u kojem se s tugom i boli prisjećaju agresije na svoj grad, u kojoj je nakon najkrvavije bitke Domovinskog rata i tromjesečne opsade

Slika 5 Primjer objava Večernjeg lista

Puhovski o Koloni sjećanja u Vukovaru: Da parafraziram parolu, bilo je to "drug Ante

VIJESTI | 20. stu 2023 | 9

Policija istražuje uzvikivanje ustaškog pozdrava i dizanje desnice u Vukovaru

VIJESTI | 19. stu 2023 | 2

Najmasovnija Kolona sjećanja: Vukovarom prošlo 150.000 ljudi, donosimo

VIJESTI | 18. stu 2023 | 1

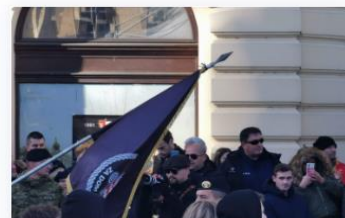
Istraživao je Ovčaru i sad se vratio u Vukovar: "Srbi znaju gdje su tijela, ne razumijem

VIJESTI | 18. stu 2023 | 2

Anušić: Vukovar se od najveće tragedije pretvorio u najveću inspiraciju i ponos

VIJESTI | 18. stu 2023 | 1

Zapovjednik vukovarskog HOS-a: Nisam ljubitelj ZDS-a i crnih uniformi, ne mislim kao

VIJESTI | 18. stu 2023 | 1

Slika 6 Primjer objava portala N1

Portali pokrivaju sve aspekte obilježavanja Dana sjećanja, ne samo službene komemoracije i protokol, već obrađuju i emotivan aspekt i političke reakcije.

Većina objava informativnog je karaktera i vezana uz Kolonu sjećanja u Vukovaru i Škabrnji, vremenskog rasporeda događanja, komemorativnih govora i sudjelovanja visokih državnih dužnosnika. Politički i društveni kontekst značajnije je naglašen na portalu N1 i Indeks.hr-u. Ističu političke reakcije, polemike i reakcije javnosti. Članci Večernjeg lista i 24sata usmjereniji su na emotivni aspekt, pričama preživjelih i njihovim svjedočanstvima. Potiču empatiju i kolektivno sjećanje.

Kao što je navedeno u poglavlju 5.1.1, a istaknut će se i ovdje, kontroverze koje su mediji mahom prenosili izazvao je predloženi službeni plakat obilježavanja i čelo kolone na kojem su se našli pripadnici HOS-a. Iako se odvijalo ranije od datuma određenih za analizu medija, ova je tema jedna od najkomentiranijih. Na temu službenog plakata oglasio se i premijer, potom reagirao i gradonačelnik Vukovara. Neki internetski portali poput 24sata i Indeks.hr-a omogućavaju komentare ispod objavljenih članaka. Prema broju povratnih informacija čitatelja utvrđeno je da je najveću polemiku izazvalo upravo pitanje službenog plakata. Najviše komentara našlo se na člancima vezanima uz tu temu gdje su komentari podijeljeni, a većina čitatelja smatra kako politiziranju ovdje ne bi trebalo biti mjesta. Večernji list iskoristio je priliku da čitateljima kao pitanje dana omogući „glasanje“ koji im se plakat više sviđa. Ove vijesti prenesene su i u televizijskim programima. Televizija kao jednosmjerni medij tako ne omogućuje povratne informacije kakve omogućavaju *online* portali i njihove objave na društvenim mrežama.

8. Zaključak

Državni protokol u Hrvatskoj zauzima središnje mjesto u organizaciji i provedbi ceremonija kojima se obilježavaju važni nacionalni datumi. Ceremonija obilježavanja Dana sjećanja vođena protokolarnim pravilima, ne samo da osigurava dostojanstveno obilježavanje tog povijesnog događaja, već također djeluje kao moćno oruđe u oblikovanju javne svijesti i kolektivnog sjećanja.

Protokolarne aktivnosti oblikuju način na koji se povijesni događaj interpretira i pamti, s naglaskom na osiguravanje prisutnosti u javnoj svijesti i prenošenja na buduće generacije. Kroz simbole, rituale i sudjelovanje istaknutih državnih dužnosnika, protokolarne ceremonije stvaraju značajne poruke koje utječu na percepciju građana o važnosti ovog događaja. Također pomažu u konsolidaciji nacionalnog identiteta, naglašavajući zajedničke vrijednosti poput slobode i žrtve koja je ukorijenjena u hrvatskoj povijesti.

Usporedba hrvatskih protokolarnih praksi s onima u drugim državama pokazuje da, iako postoje univerzalni elementi u načinima obilježavanja povijesnih događaja, svaka država razvija vlastite specifičnosti u provođenju protokolarne tradicije. Specifičnosti su odraz državne jedinstvene povijesti, kulture i političkog identiteta. Hrvatski protokol kroz svoje pažljivo osmišljene ceremonije, igra nezamjenjivu ulogu u očuvanju nacionalnog identiteta i povijesne svijesti te osigurava da ključni događaji ostanu trajno upisani u kolektivno pamćenje.

Kao takav, protokol nije samo formalnost, već ključni mehanizam u očuvanju i prijenosu nacionalnih vrijednosti i identiteta. Na taj način građane se prisjeća korijenima slobode koju danas uživamo.

Medijska pokrivenost protokolarnih događaja dodatno pojačava njihov utjecaj na način širenja poruke koje proizlaze iz ceremonija i osiguravajući da dopru do šire javnosti. Na taj način osigurava se mogućnost doživljaja građanima koji nisu fizički prisutni. Kroz širinu dosega, protokolarne prakse ne samo da čuvaju povijesno pamćenje, već ga oblikuju osiguravajući da kolektivno sjećanje ostane dinamičan i živ proces. Portali i televizijske kuće naglasak stavljaju na formalni protokol i simboliku koristeći audiovizualne i vizualne sadržaje koje kreiraju. Analiza komentara dostupnih na

portalima omogućuje povratnu informaciju i praćenje raznolikih stavova publike prema političkim i društvenim aspektima.

9. Literatura

1. Babić, D. (2008). 'Maja Brkljačić, Sandra Prlenda (ur.), Kultura pamćenja i historija', Migracijske i etničke teme, 24(1-2), str. 139-141. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/26291> (Datum pristupa: 08.08.2024.)
2. Benčić, A. (2016). 'Teorijska konceptualizacija kolektivnih sjećanja u sociologiji i srodnim društvenim znanostima', Društvena istraživanja, 25(1), str. 1-19. <https://doi.org/10.5559/di.25.1.01> (Datum pristupa: 21.07.2024.)
3. Benčić Kužnar, A. (2020). 'DOMOVINSKI RAT I RAD SJEĆANJA: OD KOMUNIKACIJSKOG PREMA KULTURNOM SJEĆANJU', Polemos, XXIII(47), str. 33-51. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/262945> (Datum pristupa: 08.08.2024.)
4. Dobrovšak, Lj. (2022). 'Spomenici kao mjesta sjećanja na ratove u Hrvatskoj u 20. stoljeću', Povijest u nastavi, 33(1), str. 83-108. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/294349> (Datum pristupa: 19.07.2024.)
5. Goldstein, I. (2008). Hrvatska 1918-2008., EPH Liber
6. Goldstein, I. (1999). - "Croatia: A History", Macmillan Publishers
7. Halbwachs, M. (1925). Les cadres sociaux de la mémoire, Presses Universitaires de France
8. Kos-Stanišić, L., i Domjančić, S. (2021). 'Diplomacija u međunarodnim odnosima: od vojne diplomacije preko obrambene diplomacije do diplomacije sigurnosti?', Anali Hrvatskog politološkog društva, 18(1), str. 279-300. <https://doi.org/10.20901/an.18.12> (datum pristupa: 09.08.2024.)
9. Martinić Jerčić, N., i Nazor, A. (2019). 'Ubojstva hrvatskih policajaca 2. svibnja 1991. – najava velikosrpske agresije na Hrvatsku', Časopis za suvremenu povijest, 51(1), str. 123-149. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/321805> (Datum pristupa 11.07.2024.)
10. Marijan, D. (2002). 'Bitka za Vukovar 1991.', Scrinia Slavonica, 2(1), str. 367-402. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/11352> (Datum pristupa: 19.07.2024.)
11. McLuhan, M. (2008). Razumijevanje medija, Golden marketing-Tehnička knjiga
12. Mikolić, M. (2002.). Diplomatski i poslovni protokol, Barbat

13. Nora, P. (2007). 'Između sjećanja i povijesti', Diskrepancija, 8(12), str. 135-165. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/9911> (Datum pristupa: 19.07.2024.)
14. Penava, Š. (2003). 'Bibliografija radova o Vukovaru u Domovinskom ratu', Scrinia Slavonica, 3(1), str. 714-728. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/20371> (Datum pristupa: 05.07.2024.)
15. Peruško, Z. (2011). Uvod u medije, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo
16. Privora, M. (2016). Kultura ponašanja, Naklada Jesenski i Turk
17. Szpociński, A. (2008). 'Miejsca pamięci (lieux de mémoire) ', Teksty Drugie 2008, 4, s. 11-20. Preuzeto s: https://rcin.org.pl/Content/50928/PDF/WA248_67233_P-I-2524_szpocinski-miejsca.pdf (Datum pristupa: 06.07.2024.)
18. Tomić, Z. (2016). ODNOSI S JAVNOŠĆU – Teorija i praksa II. dopunjeno i izmijenjeno izdanje, SYNOPSIS d.o.o.
19. Tödting, T. (2021.) PROTOKOL DOGAĐANJA U PRAKSI - Uspješna organizacija u poslovanju i diplomaciji, Školska knjiga
20. Vučković Juroš, T. (2010). 'Kako nastaju kolektivna sjećanja: promišljanja o interakcionističkom modelu kolektivnih sjećanja', Revija za sociologiju, 40(1), str. 79-101. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/51794> (Datum pristupa: 08.07.2024.)
21. Žanić, M. (2022) OD MJESTA SJEĆANJA DO ZAJEDNICA SJEĆANJA - DRUŠTVENO OZNAČAVANJE PROŠLOSTI, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Preuzeto s https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/zbornici/43/Zbornik_VU_sv42-293.pdf (Datum pristupa 07.07.2024.)
22. ŽIVIĆ, D. (1998). 'BROJČANI RAZVOJ STANOVNIŠTVA VUKOVARSKO-SRIJEMSKOG KRAJA 1857. – 1991. GODINE', Društvena istraživanja, 7(6 (38)), str. 847-872. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/20404> (Datum pristupa: 28.06.2024.)
23. Wood, John R., Serres J. (2004). Diplomatski ceremonijal i protokol, Mate

Zakoni i podzakonski akti

24. Ustav RH (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
25. Zakon o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (NN 110/19)
26. Zakon o grbu, zastavi i himni Republike Hrvatske te zastavi i lenti predsjednika Republike Hrvatske (NN 55/90, 26/93)
27. Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji, pročišćeni tekst zakona (NN 137/10, 76/12, 78/16, 46/17, 73/17, 94/18, 114/22, 20/23, 18/24)
28. Zakon o obnovi i razvoju Grada Vukovara, pročišćeni tekst zakona (NN 44/01, 90/05, 80/08, 38/09, 148/13)
29. Zakon o proglašenju Vukovara mjestom posebnog domovinskog pijeteta (NN 25/20)
30. Uredba o uredu za protokol (NN52/2012)

Internetski izvori

31. Grad Vukovar <https://www.vukovar.hr/vukovar-moj-izbor-i-u-dobru-i-u-zlu/17743-program-dana-sjecanja-na-zrtvu-vukovara-1991-2023> (Datum pristupa: 11.06.2024.)
32. Grad Vukovar <https://www.vukovar.hr/vukovar-moj-izbor-i-u-dobru-i-u-zlu> (Datum pristupa: 11.06.2024.)
33. Ministarstvo hrvatskih branitelja <https://branitelji.gov.hr/vijesti/vijece-za-domovinski-pijetet-mir-i-razvoj-o-danu-sjecanja-na-zrtve-domovinskog-rata-i-danu-sjecanja-na-zrtvu-vukovara-i-skabrnje/4497> (Datum pristupa: 26.07.2024.)
34. MORH <https://www.morh.hr/preliminarni-program-32-obljetnica-stradanja-vukovara-i-skabrnje/> (Datum pristupa 20.08.2024.)
35. MORH <https://morh.gov.hr/vijesti/obiljezana-32-obljetnica-stradanja-skabrnje/11801> (Datum pristupa 20.08.2024.)

<https://www.morh.hr/obiljezen-dan-sjecanja-na-zrtvu-vukovara/> (Datum pristupa: 20.08.2024.)

36. MORH <https://www.morh.hr/povjesnica-bitka-za-vukovar/> (Datum pristupa: 21.08.2024.)

37. Hrvatski Sabor <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/povijest-saborovanja/vazni-datumi/5-kolovoza-dan-pobjede-i-domovinske-zahvalnosti-i-dan> (Datum pristupa: 17.07.2024.)

38. Prijenos obilježavanja Dana sjećanja dostupan na platformi HRT-i

Medijske objave i ostali izvori

39. Agencija za elektroničke medije <https://pmu.e-mediji.hr/Public/PregledTvNakladnici.aspx> (Datum pristupa: 21.06.2024.)

40. Dnevnik.hr <https://dnevnik.hr/amp/vijesti/hrvatska/rukovanje-premijera-i-predsjednika-u-vukovaru---813167.html> (24.06.2024.)

41. History.com <https://www.history.com/topics/holidays/memorial-day-history> (Datum pristupa: 27.07.2024.)

42. HRT <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/vijece-za-domovinski-pijetet-o-obiljezavanju-dana-sjecanja-11125828> (Datum pristupa 20.06.2024.)

43. HRT <https://o-nama.hrt.hr/hrt/o-hrt-u-774> (Datum pristupa 25.07.2024.)

44. Indeks.hr <https://www.index.hr/vijesti/clanak/foto-ovo-je-sluzbeni-plakat-vukovara-uoci-kolone-sjecanja/2507616.aspx> (Datum pristupa: 24.07.2024.)

45. Indeks.hr <https://www.index.hr/tag/1042/vukovar.aspx> (Datum pristupa: 24.07.2024.)

46. Indeks.hr <https://www.index.hr/vijesti/clanak/sandra-bencic-u-vukovaru-bacila-vijenac-u-dunav-za-sve-civilne-zrtve/2513866.aspx>

47. Jutarnji.hr https://www.jutarnji.hr/pretraga?q=vukovar&time_range=2024 (Datum pristupa: 24.07.2024.)
48. N1 <https://n1info.hr/?s=vukovar> (Datum pristupa: 24.07.2024.)
49. Skoko, B. (2016) PRIRUČNIK DRŽAVNI I DIPLOMATSKI PROTOKOL <https://skgo.org/storage/app/media/uploadedfiles/Handout%20Drzavni%20i%20diplomatski%20protokolAN.pdf> (Datum pristupa: 19.07.2024.)
50. The Royal British Legion <https://www.britishlegion.org.uk/get-involved/remembrance/about-remembrance/the-poppy> (27.07.2024.)
51. Večernji.hr <https://www.vecernji.hr/vijesti/s-3-000-na-vise-od-100-tisuca-ljudi-kako-se-mijenjala-kolona-sjecanja-zadnjih-25-godina-1724986> (Datum pristupa: 24.07.2024.)
52. Večernji.hr https://www.vecernji.hr/pretraga?query=vukovar&date_from=17.11.2023&date_to=20.11.2023&order=-publish_from&page=3 (Datum pristupa: 24.07.2024.)
53. 24sata <https://www.24sata.hr/trazi?query=vukovar> (Datum pristupa: 24.07.2024.)
54. 24sata <https://www.24sata.hr/news/andrej-plenkovic-drugi-plakat-za-vukovar-ce-poslati-vaznu-poruku-sve-ostalo-je-politizacija-944414> (Datum pristupa: 24.07.2024.)
55. 24sata <https://www.24sata.hr/news/vijece-za-domovinski-pijetet-je-zakljucilo-penavin-plakat-je-neprijemljen-radit-ce-se-novi-944309> (Datum pristupa: 24.07.2024.)

Izvori slika

1. Slika 1 Mjesto sjećanja – križ na ušću rijeke Vuke u Dunav <https://vukovar.hr/galerija> (Datum preuzimanja: 15.07.2024.)
2. Slika 2 Mjesto sjećanja – Vukovarski vodotoranj <https://vukovar.hr/galerija> (Datum preuzimanja: 15.07.2024.)
3. Slika 3 Prijedlog neprihvaćenog službenog plakata obilježavanja Dana sjećanja <https://www.index.hr/vijesti/clanak/foto-ovo-je-sluzbeni-plakat-vukovara-uoci-kolone-sjecanja/2507616.aspx> (Datum preuzimanja: 18.07.2024.)

4. Slika 4 Drugi, prihvaćeni prijedlog službenog plakata
<https://www.index.hr/vijesti/clanak/ovo-je-novi-plakat-za-vukovar/2512621.aspx>

(Datum preuzimanja: 18.07.2024.)

5. Slika 5 Primjer objava Večernjeg lista <https://www.vecernji.hr> (Datum preuzimanja:
25.07.2024.)

6. Slika 6 Primjer objava portala N1 <https://n1info.hr/> (Datum preuzimanja:
25.07.2024.)

Popis slika:

Slika 1 Mjesto sjećanja – križ na ušću rijeke Vuke u Dunav	22
Slika 2 Mjesto sjećanja – Vukovarski vodotoranj	23
Slika 3 Prijedlog neprihvaćenog službenog plakata obilježavanja Dana sjećanja	26
Slika 4 Drugi, prihvaćeni prijedlog službenog plakata.....	27
Slika 5 Primjer objava Večernjeg lista	47
Slika 6 Primjer objava portala N1	47

IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski/specijalistički rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Ena Kocijan pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada pod naslovom "Državni protokoli i odnosi s medijima u obilježavanju Dana sjećanja na žrtve Domovinskog rata" te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Studentica:

Ena Kocijan

(vlastoručni potpis)

Sukladno članku 58., 59. i 61. Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti završne/diplomske/specijalističke radove sveučilišta su dužna objaviti u roku od 30 dana od dana obrane na nacionalnom repozitoriju odnosno repozitoriju visokog učilišta.

Sukladno članku 111. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima student se ne može protiviti da se njegov završni rad stvoren na bilo kojem studiju na visokom učilištu učini dostupnim javnosti na odgovarajućoj javnoj mrežnoj bazi sveučilišne knjižnice, knjižnice sastavnice sveučilišta, knjižnice veleučilišta ili visoke škole i/ili na javnoj mrežnoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice, sukladno zakonu kojim se uređuje umjetnička djelatnost i visoko obrazovanje.